

TenneT Graetheide

Landschappelijke analyse

24/09/2024

Colofon

In opdracht van:

Opgesteld door:

Janneke van Wersch
Ruben Bos

Arcadis Landschapsarchitectuur en stedenbouw

Datum: 24-09-2024

Status: Versie 1.0, AS2 (veiligheidskenmerk)

Projectnummer: 30231866

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Context	4
1.3 Doel	4
1.4 Leeswijzer	4
1.5 Introductie studiegebieden	5
2. Ruimtelijke beleid	6
2.1 Provinciaal beleid	6
2.2 Gemeentelijk beleid	6
2.3 Rijkscultureel erfgoed / Archeologie	8
3. Landschappelijke analyse	11
3.1 Landschappelijke context	11
3.2 Bodem, geomorfologie en hoogteligging	12
3.3 Cultuurhistorische ontwikkelingen	16
3.4 Landschappelijke kenmerken en structuren	22
3.5 Ruimtelijke beleving	24
3.5.1 Paspoort Deelgebied: Open akkergebied	26
3.5.2 Paspoort Deelgebied: Tennet-station/a2 kamerlandschap	30
3.5.3 Paspoort Deelgebied: zuidelijk perceel - welschenheuvel	34
4. Conclusies landschapsanalyse	38
Bronnen	40

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op het hoogspanningsnet in Midden- en Zuid-Limburg ontstaat een knelpunt. Daarom is het noodzakelijk om de bovengrondse verbindingen tussen Maasbracht en Graetheide te verzwaren. Daarnaast is er een uitbreiding en/of vernieuwing van het huidige 150 kV-station in Graetheide vereist (Vraagspec. Tennet, 2024).

Er wordt met dit project rekening gehouden met de realisatie van een toekomstige extra 380 kV verbinding tussen Maasbracht en Graetheide. De haalbaarheid- en tracéstudie voor deze nieuwe hoogspanningsverbinding tussen Maasbracht en Graetheide is een apart project en maakt geen onderdeel uit van deze projectprocedure.

Het doel van dit project is de realisatie van het nieuwe station en de hoogspanningsverbinding voor te bereiden en daarmee belangrijke gesignaleerde capaciteitsknelpunten in de regio op te lossen. De resultaten van de voorbereidende planstudiefase (verkenning en planuitwerking) vormen de planologische, juridische en (ontwerp) technische basis voor de uitvoeringsfase van het project.

1.2 Context

Het TenneT-station Graetheide bevindt zich aan de oostzijde van de A2 ter hoogte van Berg aan de Maas. Het betreft een bestaande 150kV-locatie welke uitgebreid dient te worden om meer transportcapaciteit vrij te maken voor het elektriciteitsnet. Het betreft de volgende aanpassingen:

1. Verzwaring van de bovengrondse verbinding tussen Maasbracht en Graetheide van 150 kV naar 380 kV en aansluiting van deze verbinding op de hoogspanningsstations Maasbracht en Graetheide;
2. Bouw van een nieuw 380kV-hoogspanningsstation bij het bestaande 150 kV-station in Graetheide aan de Bergerweg in Geleen.

Voor wat betreft de toekomst van het bestaande 150 kV-hoogspanningsstation Graetheide onderzoekt TenneT twee mogelijkheden: uitbreiding van dit hoogspanningsstation (aan de noordzijde van de Bergerweg) of nieuwbouw (aan de zuidzijde van de Bergerweg). (TenneT, 2024)

Dit rapport geeft de eerste inzichten in de landschappelijke kenmerken en ruimtelijke aandachtspunten voor deze uitbreidingsopgave.

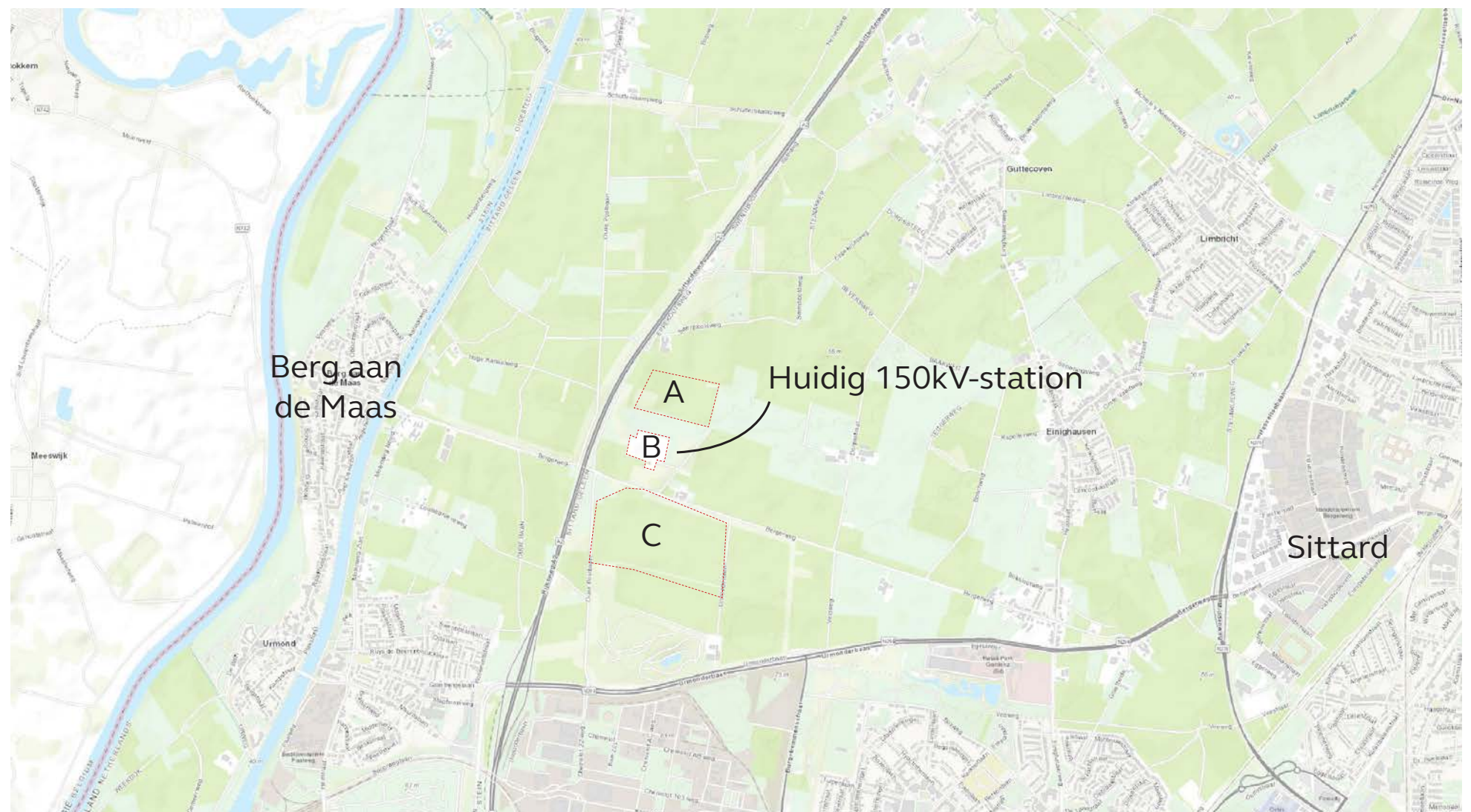
1.3 Doel

Het doel van deze landschappelijke analyse is het schetsen van een duidelijk beeld van de karakteristieke eigenschappen en het gebruik van het landschap in relatie tot o.a. de huidige situatie, ontwikkelingen, ecologie, cultuurhistorie en recreatie.

Aan de hand van deze resultaten kunnen waarden worden meegegeven aan de locatie die resulteren in concrete aandachtspunten en bouwstenen voor de inpassingsvoorstellen van het 380kV-station.

1.4 Leeswijzer

Het tweede hoofdstuk beschrijft het huidige ruimtelijke beleid. Het derde hoofdstuk geeft inzicht in de ligging van het planstudiegebied en de landschappelijke context waarin het ligt. Het gaat dieper in op de fysische eigenschappen, cultuurhistorische ontwikkeling en ruimtelijke karakteristieken van het landschap. Het vierde hoofdstuk geeft de conclusies en aanbevelingen vanuit de analyse voor de inpassing van het station in het landschap.

Figuur 1: TenneT-station Graetheide
bron: Esri.

1.5 Introductie studiegebieden

Locatie A (noordelijk van huidig station)

Zoeklocatie A bevindt zich aan de noordzijde van het huidige 150kV-station. Het gebied ligt direct naast de A2 en is momenteel in agrarisch gebruik. Opvallend voor deze locatie is het glooiende maaiveld en aanwezige houtwallen.

Locatie B (Vervanging huidig station en Bergerweg)

Locatie B bevindt zich op de locatie van het huidige 150 Kv station. Dit perceel is momenteel naast het huidige station nog deels agrarisch gebruik. Rondom het huidige station is de mogelijkheid tot het geheel vernieuwen van het station tot 350 Kv. Rondom het perceel liggen waardevolle bossen met historische bomenlanen en houtwallen.

Locatie C (zuidelijk van huidig station en Bergerweg)

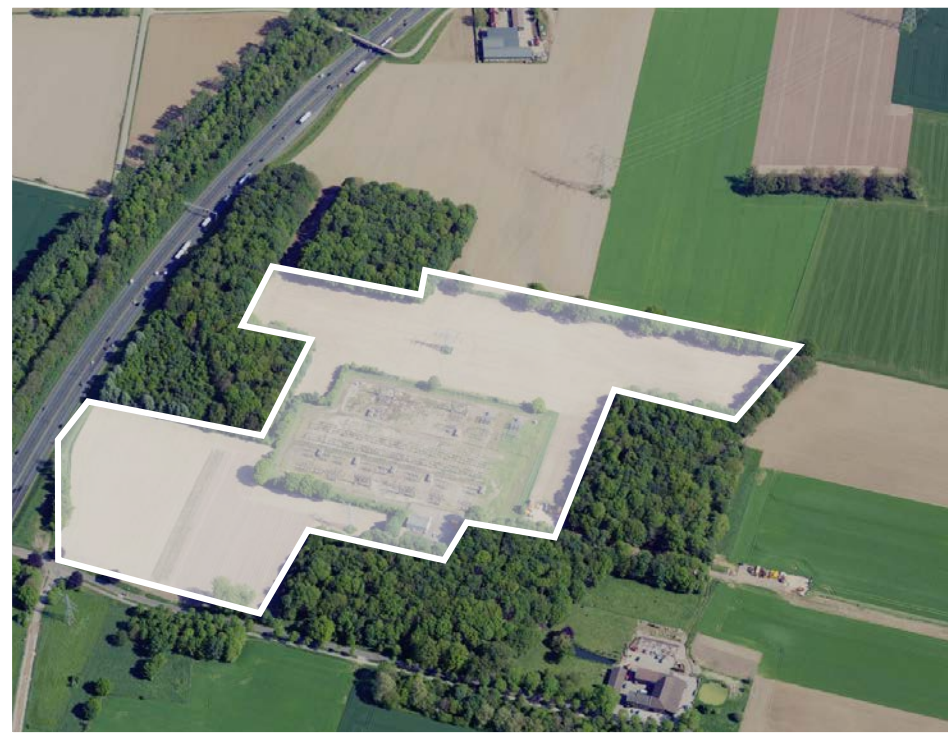
Locatie C bevindt zich ten zuiden van het huidige 150 Kv station en ligt aan de zuidzijde van de Bergerweg. Dit perceel is momenteel in agrarisch gebruik. Dit terrein ligt dicht bij de Welschenheuvel, een voormalige bruinkoolwinning locatie met waardevol bos (het Lexybos). Kenmerkend is de ligging naast de oude postbaan aan de linkerzijde.

Zoeklocatie A (ten noorden van huidig TenneT station)

Figuur 2 : Zoeklocatie uitbreiding TenneT-Station Graetheide [Noordkant]

Zoeklocatie B (ter hoogte van huidig TenneT station en de Bergerweg)

Zoeklocatie C (ten zuiden van huidig TenneT station en de Bergerweg)

2. Ruimtelijk beleid

2.1 Provinciaal beleid

In dit hoofdstuk wordt het ruimtelijk beleid besproken dat mogelijk invloed heeft op de landschappelijke inpassing van het station.

Provinciale omgevingsvisie Limburg (2021)

In de omgevingsvisie wil de provincie Limburg het Limburgse landschap behouden en versterken van de kenmerkende kwaliteiten. Het Limburgse landschap dient versterkt te worden door de ruimtelijke opgaven te combineren met de landbouw en de energietransitie. De uitdaging is om, met het landschap als drager, extra kwaliteit toe te voegen aan de drie verschillende opgaven. Ruimtelijke kwaliteit wordt hierbij gezien als: “de goede functie op de goede plek en op de goede manier ingepast in de omgeving”.

Omgevingsverordening Limburg (2024)

Op het plangebied is de omgevingverordening Limburg (2024) van toepassing. Hierin staan alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving.

Een belangrijk element voor de landschappelijke inpassing komt voort uit het hoofdstuk Landschap. In het plangebied komt de zogenaamde ‘Groenblauwe mantel’-zone voor.

Hierin staan de volgende kernkwaliteiten van de ‘Groenblauwe mantel’ beschreven:

1. Het groene karakter;
2. Het visueel-ruimtelijk karakter;
3. Het cultuurhistorisch erfgoed;
4. Het reliëf;
5. Ruimte voor water en waterberging in de laagten en beekdal.

Een aanpassing binnen het gebied van de groenblauwe mantelzone vereist een motivering met de volgende beschrijving hoe rekening gehouden wordt met de volgende waarden:

- De in het plangebied aanwezige kernkwaliteiten in de groenblauwe mantel;
- De waarde van het plangebied als ecologische verbinding tussen gebieden gelegen binnen het Natuurnetwerk Limburg (aanwezig aan grenzen van het projectgebied), in het bijzonder met het oog op de impact voor de in het aanwijzingsbesluit aangewezen habitattypen en soorten in de Natura 2000-gebieden en overige bedreigde soorten die er hun leefgebied hebben;
- De waarde van het plangebied met het oog op de instandhouding van de natuurdoeltypen in de aangrenzende gebieden van het Natuurnetwerk;
- De waarde van het plangebied voor het bieden van ruimte voor water en als waterberging in laagten en beekdalen.

2.2 Gemeentelijk beleid

Bestemmingsplan buitengebied Born-Geleen 2013

Binnen het plangebied is het bestemmingsplan ‘Buitengebied Born-Geleen 2013’ van toepassing. Hierbinnen vallen de volgende zaken op:

Archeologie: Er zijn een aantal vondstlocaties met hoge archeologische waarde (code 1) aanwezig binnen het zoekgebied voor het station. Dit zijn locaties waar niet zomaar gebouwd en gegraven mag worden (zie archeologisch onderzoek).

Functiebestemming: Binnen het plangebied worden voornamelijk twee typen gebruik aangeduid: Natuur en Agrarisch. Voor de realisatie van het station is een functiewijziging vereist.

Gebiedsaanduiding veiligheidszone: Binnen het plangebied zijn naast de hoogspanningsleidingen enkele gevaarlijke buisleidingen aanwezig met o.a. brandstof en gas. Hier gelden veiligheidszonerings bij. Deze bevinden zich aan de randen van het zuidelijk perceel (rond Bergerweg en Lexybos).

Gebiedsaanduiding Vrijwaringszone weg (code 2): Langs de snelweg geldt een vrijwaringszone waarbinnen niet gebouwd dient te worden.

Gebiedsaanduiding recreatieve netwerken: De postbaan en Bergerweg staan samen met de veldweg en Urmondbaas aangeduid als recreatieve netwerken. Dit betekent dat hier ingezet dient te worden op extensief recreatief medegebruik. In de zone rondom deze contour dient niet gebouwd te worden, tenzij het ten gunste is van deze recreatieve route.

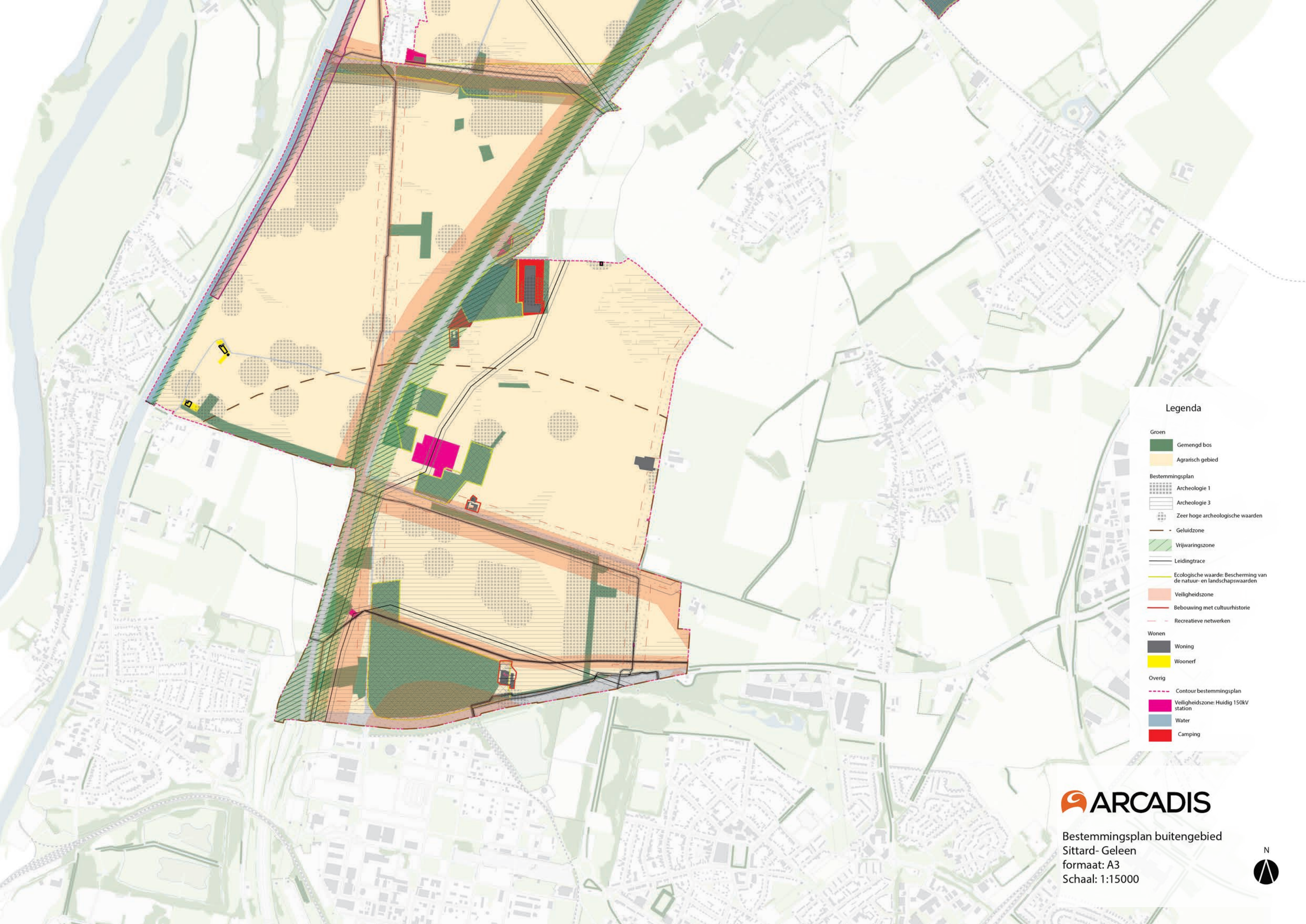
Enkele aandachtspunten zijn:

1. Belangen voor natuur en landschap niet onevenredig geschaad;
2. Het extensieve karakter van het buitengebied gewaarborgd blijft c.q. de recreatief medegebruik ondersteunende voorzieningen landschappelijk goed ingepast worden, hetzij met afschermende gebiedseigen beplanting, hetzij door clustering aan de randen van kernen.

Gebiedsaanduiding EHS / POG (groenblauwe netwerken):

Binnen het plangebied zijn natuurnetwerkbeheergebieden aanwezig die o.a. onderdeel vormen van de oude EHS (ecologische hoofdstructuur) en Groenblauwe mantel. Deze gronden zijn bestemd voor instandhouding en versterking van abiotische en biotische kenmerken van de gronden en kunnen niet zonder consequentie worden geschaad.

Figuur 3 (rechts): Bestemmingsplan buitengebied Sittard-Geleen (2013) gevisualiseerd 1:15000

Legenda

- Groen
 - Gemengd bos
 - Agrarisch gebied
- Bestemmingsplan
 - Archeologie 1
 - Archeologie 3
 - Zeer hoge archeologische waarden
- Geluidzone
- Vrijwaringszone
- Leidingtrace
- Ecologische waarde: Bescherming van de natuur- en landschapswaarden
- Veiligheidszone
- Bebouwing met cultuurhistorie
- Recreatieve netwerken
- Wonen
 - Woning
 - Woonerf
- Overig
 - Contour bestemmingsplan
 - Veiligheidszone: Huidig 150kV station
 - Water
 - Camping

Bestemmingsplan buitengebied
Sittard-Geleen
formaat: A3
Schaal: 1:15000

2. Ruimtelijk beleid

2.3 Rijkscultureel erfgoed / Archeologie

In dit hoofdstuk wordt het ruimtelijk beleid besproken dat mogelijk invloed heeft op de landschappelijke inpassing van het station.

Rijkscultureel groenerfgoed (RCE)

Binnen het plangebied is landschappelijk groenerfgoed aanwezig. Het betreft een groot deel van het groen ten zuiden van de Bergerweg. Hierin wordt het groen als kansrijk gebied voor autochtone bomen en struiken aangeduid. Het betreft een globale contour rondom het zuidelijk groen van de Bergerweg in combinatie met het Lexybos en omliggende bospercelen. Vanuit cultuurhistorische studie is bekend dat enkele van deze kansrijke gebieden niet voor 1850 aanwezig waren, maar juist zijn aangeplant als groene singels voor de uitbreiding van DSM.

Het Lexybos is grotendeels ontstaan na de Bruinkool winningen en is daarmee niet ouder dan 100 jaar. Ondanks de twijfel over de aanwezige autochtone groenopstand voor 1850 ligt er een contour op het plangebied, waardoor er zorgvuldig met het groen omgegaan dient te worden.

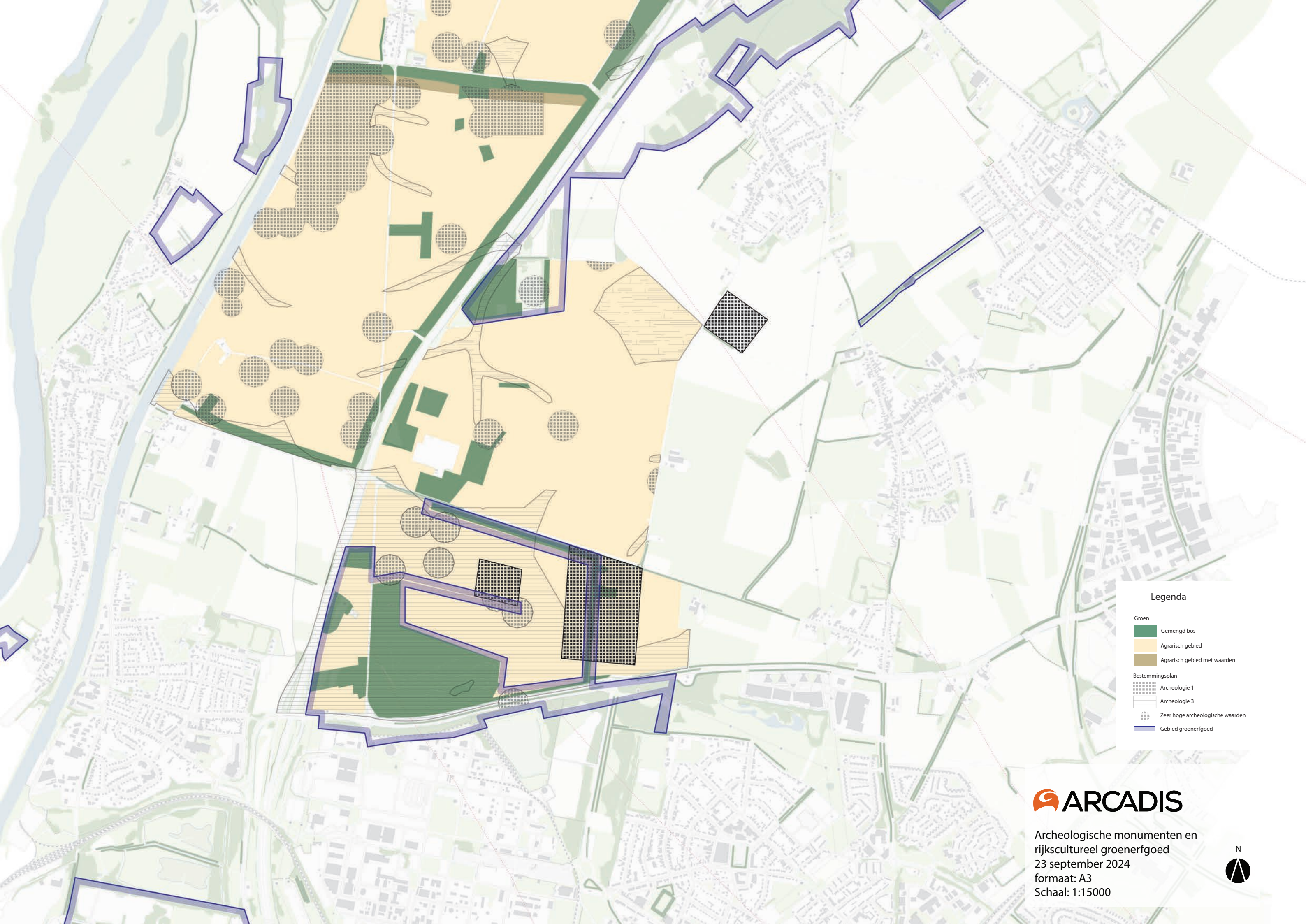
Archeologie

Binnen het studiegebied ligt een contour voor zeer hoge archeologische waarde. Dit komt vermoedelijk door het hoge aantal vondsten binnen de planstudiegrenzen vanuit o.a. de ijzertijd en het neolithicum (steentijd).

Voor meer informatie zie archeologisch bureauonderzoek Tennet Graetheide (2024, Arcadis).

CONCLUSIE RUIMTELIJK BELEID

- **Het landschap als drager:** Kwaliteit toevoegen aan de transitie-opgave door de goede functie op de juiste plek te realiseren. De inpassing moet passen in de omgeving (Provinciaal);
- **Versterken van de aanwezige hoge natuur- en landschapswaarden:** Met opgaande groenkwaliteiten, waaronder lanen, bossen en houtwallen (heggen) in combinatie met aanwezige habitats (NNN) en bestaande landschappelijke kenmerken vanuit de groenblauwe mantel (relief, groene karakter, visueel-ruimtelijke karakter);
- **Behouden van kernkwaliteiten groen** (Prov. Limburg): Kernkwaliteiten cultuurhistorie en water in het gebied en het versterken van de landschappelijke waarden van het gebied;
- **Inzetten op extensief recreatief medegebruik:** Inpassen van doorgaande recreatieve netwerken en het zorgvuldig inpassen van bouwwerken ten gunste van de ruimtelijke beleving van het buitengebied;
- **Aandacht voor de aangewezen kansrijke gebieden:** Passend binnen het landschappelijke groenerfgoed (RCE), waarbinnen autochtone bomen, struiken (bomen met oude boskernen, houtwallen en heggen) aanwezig zijn;
- **Aandacht voor de archeologische hoge verwachting:** Aandacht voor de visueel-ruimtelijke beleving/inpassing hiervan;
- **Aandacht voor gevaarlijke leidingen en veiligheidszones:** binnen en rondom grenzen plangebied.

Legenda

- Groen
- Gemengd bos
 - Agrarisch gebied
 - Agrarisch gebied met waarden
- Bestemmingsplan
- Archeologie 1
 - Archeologie 3
 - Zeer hoge archeologische waarden
 - Gebied groenerfgoed

Archeologische monumenten en
rijkscultureel groenerfgoed
23 september 2024
formaat: A3
Schaal: 1:15000

3. Landschappelijke analyse

3.1 Landschappelijke context

Graetheide

Het gebied Graetheide bevindt zich tussen Sittard en de Maas (oost-west) en tussen Geleen en Born (noord-zuid). Het gebied behoort tot het historische Land van Zwentibold in de tegenwoordige overgangszone van Zuid- naar Midden-Limburg. De naam Graetheide verwijst naar een open heidevlakte die in de vroege middeleeuwen is ontstaan door het geleidelijk ontginnen (leegkappen) van het oorspronkelijke bos ('het Graetbos').

Koning Zwentibold had in de vroege middeleeuwen dit stuk jachtbos van ca 6666 bunders verdeeld en geschonken aan veertien omliggende kerkdorpen, die het vervolgens gedurende een lange periode ontgonnen en het tot een heide hebben omgevormd. De boeren in de kerkdorpen lieten vervolgens hun vee op deze heide grazen. Door een langzame ontginning van deze heide is de vlakte omgevormd tot een agrarisch landschap, dat tot op de dag van vandaag nog hoofdzakelijk deze functie kent.

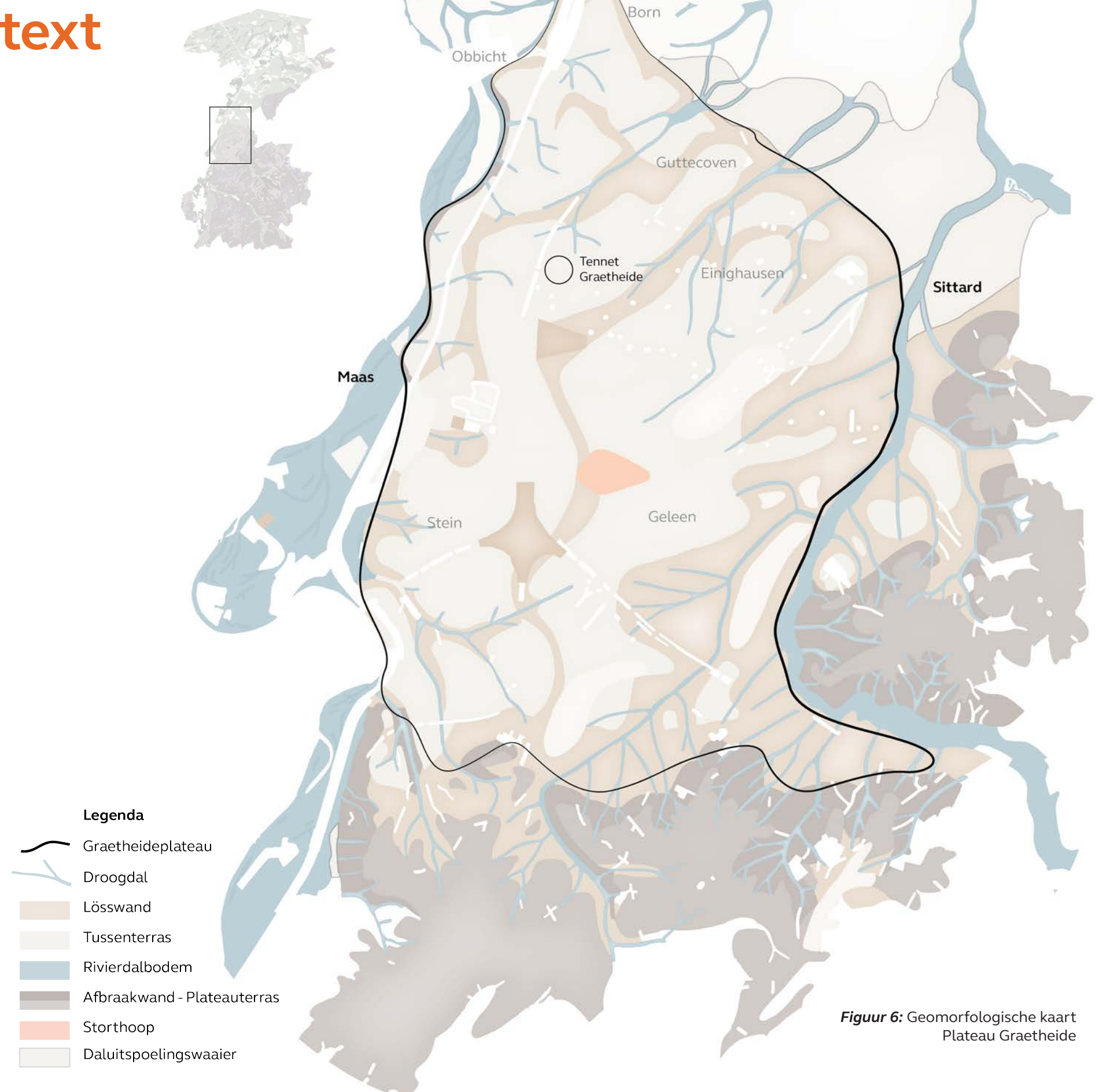
In de 20e eeuw (zie par 3.3 cultuurhistorische analyse) is het landschap drastisch veranderd en is er veel van de oorspronkelijke structuur en ruimtelijke samenhang verloren geraakt door een stroomversnelling van industriële- en stedelijke ontwikkelingen.

Graetheideplateau

Het projectgebied bevindt zich binnen het Maasterrassenlandschap en ligt nabij Berg aan de Maas. Het gebied bevindt zich op het Graetheideplateau, een laag Maasterras dat wordt begrensd door het Maasdal in het westen en het Geleenbeekdal in het oosten. Het Graetheideplateau betreft een laag tussenterras. Dit betekent dat alle kenmerken van een terras wel aanwezig zijn (erosiedal door beken en rivieren), maar er minder prominente hoogteverschillen zichtbaar zijn in het landschap. Het is dan ook eerder te typeren als een glooiende laagvlakte.

Het Graetheideplateau wordt doorkruist door meerdere breuklijnen waaronder de: Feldbissbreuk, Geleenbreuk, Heerlerheidebreuk, Benzenraderbreuk, Neerbeekbreuk en de Elsloobreuk (zie par 3.2 Geomorfologie, bodem en hoogteligging).

Figuur 5 (links) : TenneT- station Graetheide
bron: Cyclomedia.

Figuur 6: Geomorfologische kaart
Plateau Graetheide

3.2 Geomorfologie, bodem en hoogteligging

Geomorfologie, bodem en hoogteligging

Het projectgebied bevindt zich binnen het Maasterrassenlandschap en ligt nabij Berg aan de Maas. Het gebied bevindt zich op het Graetheideplateau (Heusschen&Copier 2019). Het Graetheideplateau betreft een laag Maasterras. Het Landschap rondom het TenneT-station kenmerkt zich dan ook als vrij vlak. Dit terras is in een vroeger stadium gevormd door de Maas en wordt doorsneden door enkele droogdalen, omgeven door een Lösswand met korte flauwe hellingen met lokale hoogteverschillen.

De geomorfologische ondergrond rondom het plangebied is in te delen in drie grote eenheden; het Maasdal, een hogergelegen tussenterras en het beekdal. Deze geomorfologische ondergrond is bepalend voor de vegetatie en de landschapstypen in het plangebied.

De oorspronkelijke Maasterrassen zijn in de laatste twee ijstijden (Saalien en Weichselien afgedekt door een deken van löss (Formatie van Boxtel, laagpakket van Schimmert). In tegenstelling tot andere delen van Zuid-Limburg wordt het gebied gekarakteriseerd door weinig geomorfologische en bodemkundige variatie. Op de geomorfologische kaart wordt vrijwel het hele gebied aangeduid als tussenterras uit het vroeg-midden pleistoceen. Op de overgang tussen het daluitspoelingsterras en het tussenterras lopen lösswanden die de natuurlijke reliëfsprongen tussen de twee eenheden maskeren, waardoor vandaag de dag over het algemeen sprake is van een geleidelijk aflopend reliëf in noordelijke en westelijke richting. Permanent water en/of semi-permanente waterlopen zijn vrijwel geheel afwezig. Wel zijn enkele droogdalen binnen het projectgebied aanwezig (zie geomorfologische kaart figuur 8).

Geologie - breuklijnen

Het Graetheideplateau wordt doorkruist door meerdere breuklijnen waaronder de: Feldebissbreuk, Geleenbreuk, Heerlerheidebreuk, Benzenraderbreuk, Neerbeekbreuk en de Elsloobreuk. Ten zuiden van het huidige 150kV-station loopt de Heerlerheidebreuk, deze loopt dwars door de zoeklocatie ten zuiden van de Bergerweg. De Heerlerheidebreuk vormt van nature een steile glooiing in het landschap. Het hoogteverschil zal beperkt zijn geweest en bedroeg vermoedelijk niet meer dan enkele decimeters (RAAP, 2020).

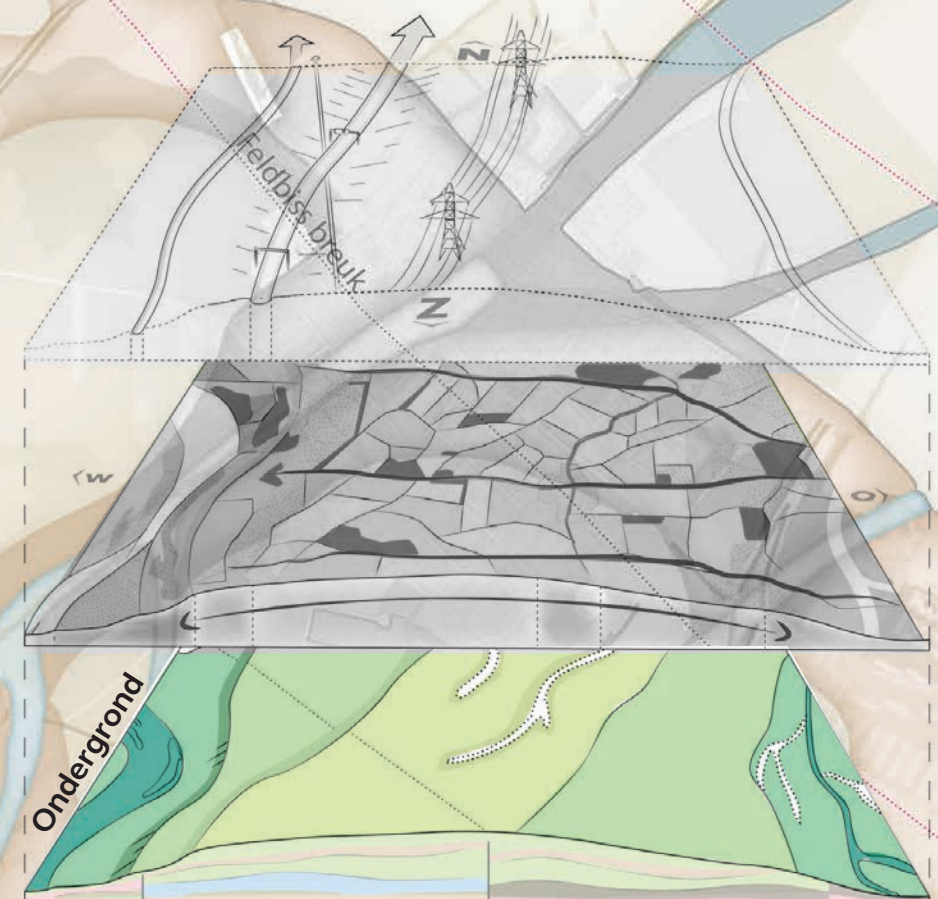
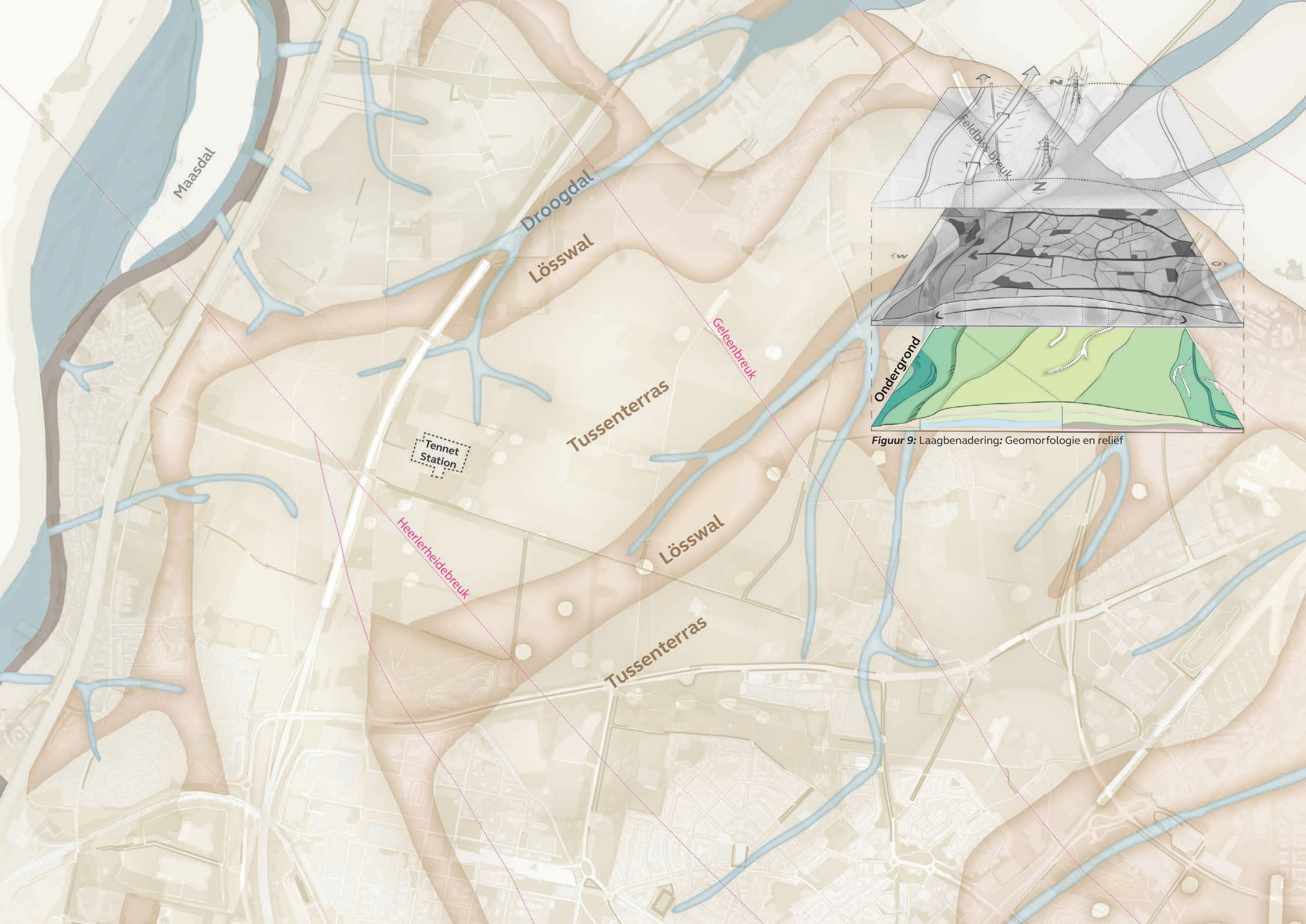

Figuur 7: Tussenterras met licht golvend landschap
bron [Foto] : R.Bos

CONCLUSIE GEOMORFOLOGIE, BODEM EN HOOGTELIKKING:

- **Glooiend landschap:** Het landschap kent een lichte glooiing en hoogteverschil kenmerkend bij een tussenterras;
- **Hoogteverloop:** Prominente hoogteverschillen tussen de verschillende terrassen zijn nauwelijks aanwezig door de lösswallen;
- **Droogdalen:** Droogdalen zijn aanwezig in het noordelijk zoekgebied en zijn duidelijk zichtbaar op de hoogtekaart (gave structuur);
- **Grondsoort:** De bodemsoort is löss en is grotendeels nog gaaf (weinig verstoord);
- **Breuklijnen:** Binnen het plangebied lopen diverse breuklijnen waaronder de Heerlerheidebreuk;
- **Afgravingen / Verstoringen:** Binnen het zuidelijk zoekgebied liggen enkele laagtes als gevolg van menselijk activiteit (afgravingen).

Figuur 8 (rechts): Geomorfologische kaart
geprojecteerd op top10 kaart NL (schaal 1:15000)

Figuur 9: Laagbenadering: Geomorfologie en reliëf

Bodem

De bodemkaart toont dat er rade- en bergbrikgronden zijn ontwikkeld in het holoceen in het relatief vlakke plangebied (bronnen: ARCHIS3 en AHN). Deze radebrikgronden zijn ontwikkeld in de pleistocene lössafzettingen.

- Bodem**
- Radebrikgronden; zandige leem
 - Radebrikgronden; siltige leem

Figuur 10: BRO bodem 150-kV Graetheide
Bron: (Dirk & Arcadis, 2024)

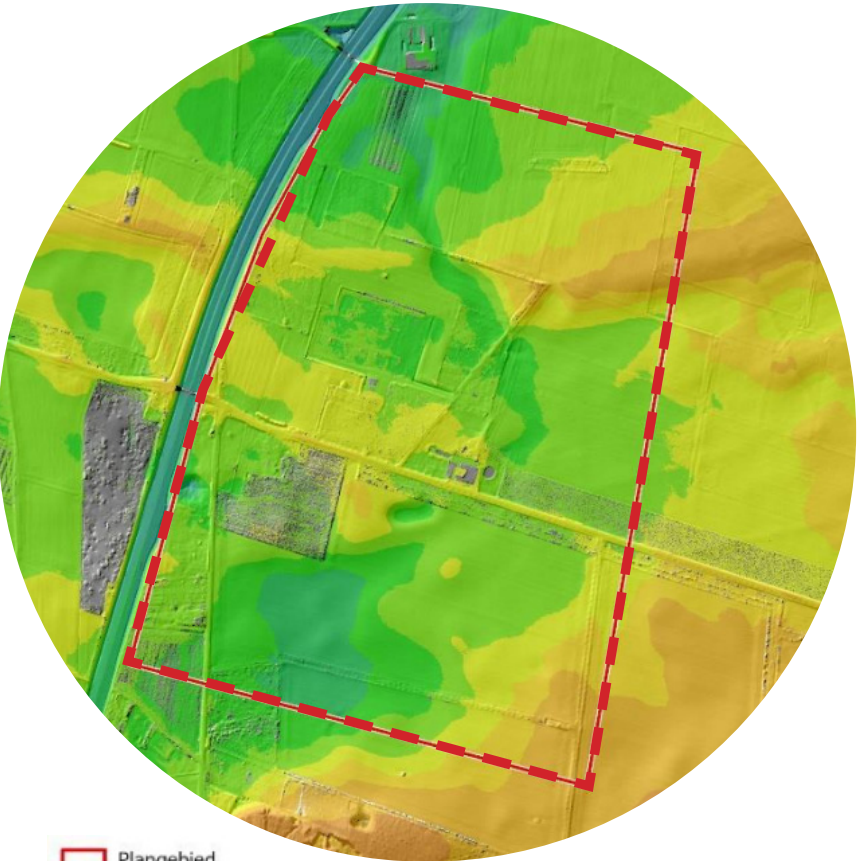
Figuur 11 (rechts): BRO bodem Graetheide en omgeving
Bron: Archis3

Hoogteligging

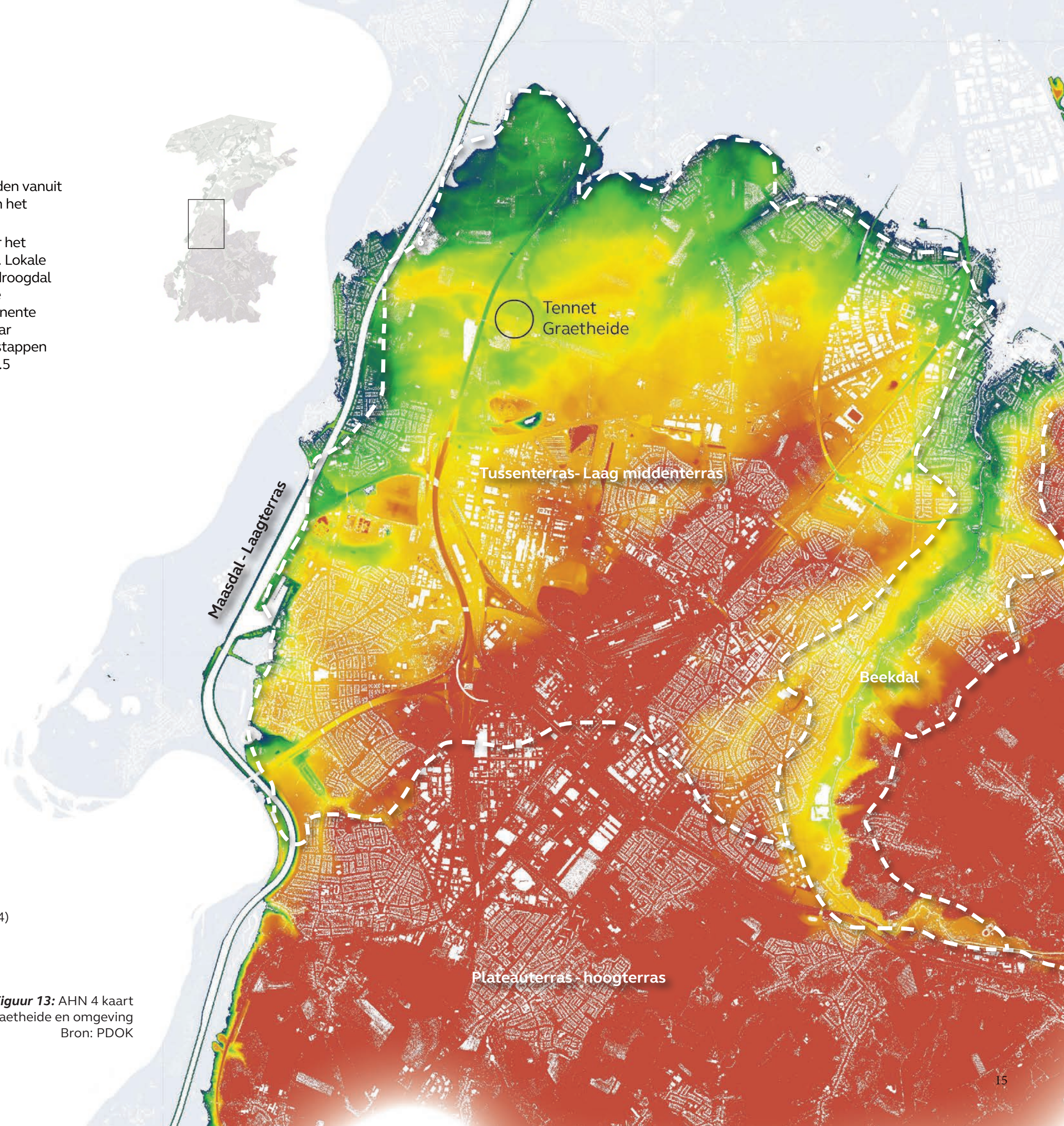
Vanuit het Greatheideplateau zijn een aantal deelgebieden te onderscheiden vanuit de hoogtekkaart (figuur 13). Duidelijk zichtbaar is het hoogteverschil tussen het maasdal-tussenterras en beekdal in west-oostelijke richting.

Van noord naar zuid zien we een hoogteverloop van het tussenterras naar het hogere plateau. Het huidige TenneT station ligt op een tussenterras. Lokale hoogteverschillen zijn in figuur 12 zichtbaar aanwezig. Hierin zien we het droogdal aan de noordzijde lopen. Ten zuiden van de Bergerweg zorgen plaatselijke verstoringen (menselijk ingrijpen) voor lokale hoogteverschillen. De prominente hoogteverschillen tussen de verschillende terrassen zijn nauwelijks voelbaar aanwezig door de lösswallen; Deze lösswallen nivelleren de acute hoogtestappen waardoor het landschap meer ervaren wordt als een laagvlakte (zie par. 3.5 ruimtelijke beleving).

Figuur 12: BRO bodem
Graetheide en omgeving
Bron: (Dirk & Arcadis, 2024)

Figuur 13: AHN 4 kaart
Graetheide en omgeving
Bron: PDOK

3.3 Cultuurhistorische analyse

Middeleeuwen

Historisch kaartmateriaal toont dat het gebied grotendeels een uitgestrekt heidegebied was: de Graetheide (figuur 14). In de Volle Middeleeuwen was dit heidegebied nog in gebruik als bos: Het Graetbos (Raap 2020). Het gebied is in de vroege Middeleeuwen door Koning Zwentibold verdeeld over de veertien omliggende kerkdorpen om te gebruiken. Door het intensieve gebruik door vee en ontginning kon het bos zich niet herstellen en is het gebied omgevormd tot heidegebied. Het gebied werd gebruikt voor voornamelijk hout sprokkelen, begrazing etc. Het beheer van de uitgestrekte woeste grond werd geregeld in vergaderingen tussen de dorpsgroepen in de centraal gelegen heuvel Reursack of Roosack, nu beter bekend als Welschenheuvel of Heksenberg. Dit markante punt ligt direct zuidelijk van de beoogde Tennet-zoeklocatie en huidig station.

Momenteel is hier veel van de grond verstoord door bruinkoolwinning die heeft plaatsgevonden in de 19e eeuw (RAAP, 2020).

Franse periode

De heidegrond is lange periode hetzelfde gebleven tot de komst van de Fransen. Rond 1820 is de gehele Graetheide voor ontginning vrijgegeven en zijn grote delen openbaar verkocht. De relatief late ontginning van de centrale delen van de Graetheide waar het TenneT-station onderdeel van is, heeft als gevolg dat het grootste deel van de landbouwgronden pas een tot twee eeuwen in gebruik is en dat derhalve de erosie van het archeologisch bodemarchief in de akker- en weidegebieden niet erg groot is (RAAP, 2020).

Bruinkoolwinning

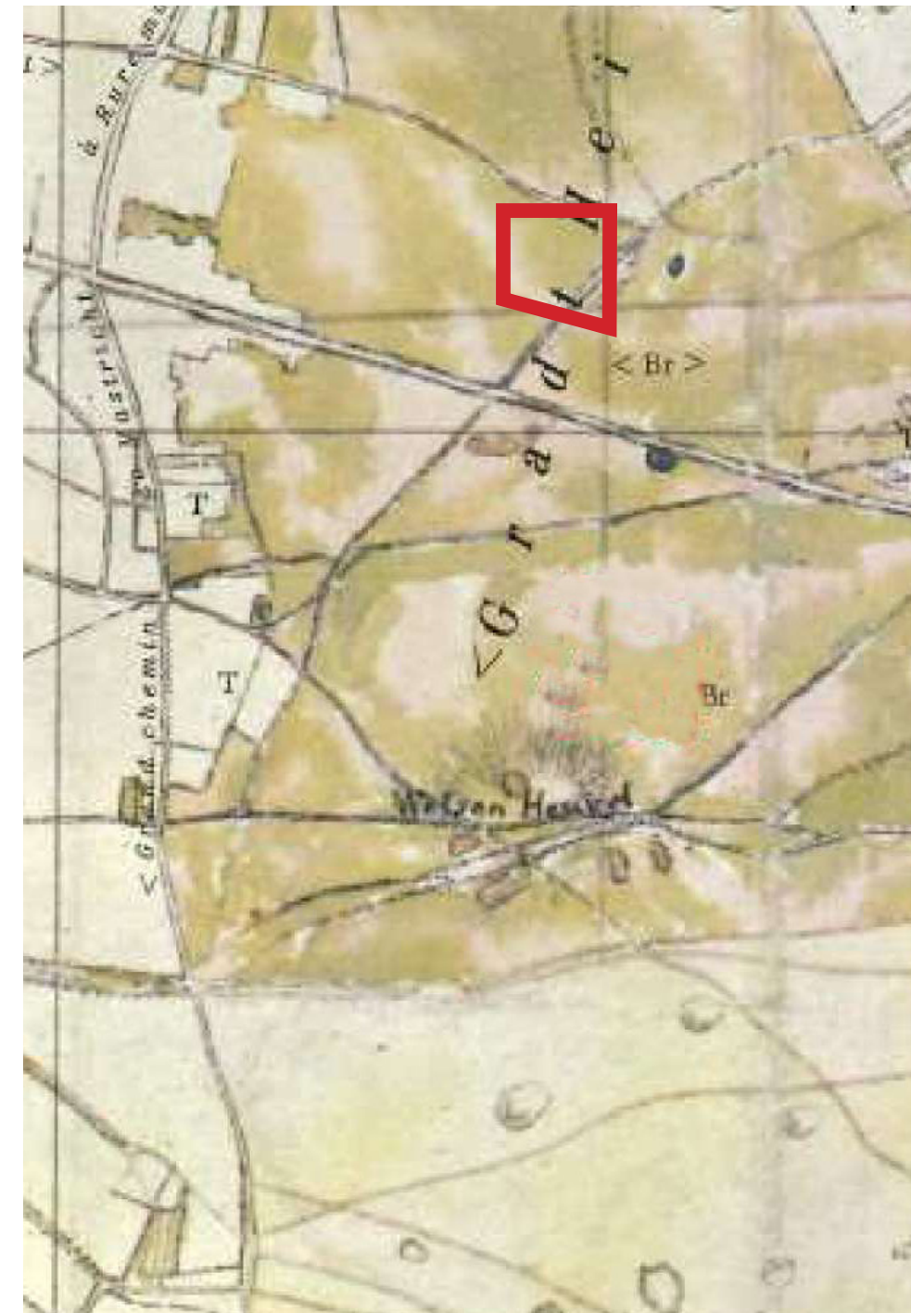
Toen steenkool steeds schaarser werd is na de eerste wereldoorlog de bruinkoolwinning pas echt op gang gekomen. Na de eerste wereldoorlog is op initiatief van Armand de Lexhy bruinkool gedolven op Graetheide. Het was het eerste industrieel bedrijf in de regio. Hij was een erfgenaam van de grootgrondbezitter Michiels op het kasteel Welschenheuvel. Dit kasteel was eigenlijk een groot herenhuis dat gebouwd was nadat de gemeenschappelijke grond op Graetheide door de Nederlandse staat verkocht was. Rond die tijd werd er op verschillende plaatsen in Zuid-Limburg naar bruinkool gezocht. Deze bruinkoolwinningen zijn momenteel nog zichtbaar in het landschap als het Lexybos en een groot zonnepark aan de zuidzijde van de Urmonderbaan.

Van heide naar akkerbouw

In de loop van de 19e eeuw is het gebied omgezet naar landbouwgrond. Veel boederijen op het voormalig centraal gelegen heidegebied dateren dan ook uit deze periode. Vanaf eind 19e eeuw is het gehele plangebied afwisselend als gras- en als akkerland in gebruik en zijn veel oorspronkelijke kavels grootschaliger ingericht (ruilverkaveling). Hierdoor zijn veel kleine struinpaden en oorspronkelijke kavelgrenzen verdwenen uit het landschap. Deze situatie is tot op heden zo gebleven (bron: topotijdreis, Raap 2020).

CONCLUSIE CULTUURHISTORISCHE ANALYSE

- **Historisch gebruik onleesbaar:** Het landschap heeft een transformatie doorgemaakt van bos naar heide naar open akkergebied. Daarnaast is deze oude verkaveling grotendeels heringedeeld in de jaren '70'. Het historische grondgebruik is hierdoor slecht tot niet meer leesbaar in het landschap;
- **Welschenheuvel:** Historisch gezien is de Welschenheuvel al eeuwenlang een belangrijke centrale plek tussen de omliggende kerkdorpen. De Welschenheuvel was hier een plek van vergadering en ontmoeting. Dit is ook duidelijk te zien in de historische wegenpatronen van 1803.
- **Economische ontwikkelingen vs Landschap** Door de eeuwen heen zijn de landschappelijke kenmerken (ligging, hoogte, water) ondergeschikt geraakt in de vormgeving en ligging van ontwikkelingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van het Julianakanaal, de A2 en de Postbaan. Deze elementen zijn vanuit nationaal belang vaak noord-zuid georiënteerd in plaats van het gebruikelijke west-oost (Belgie-Duitsland en Maas-Geleenbeekdal).

Figuur 14: Ligging van het plangebied op de Tranchotkaart (1803-1820; bron: Landesvermeessungsamt Nordrhein Westfalen, 1970).

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

1800 - Bergerweg en heideontginning

De Bergerweg (Oorspronkelijk 'De Steenweg') is een weg uit de tweede helft van de 18e eeuw en is aangelegd door de hertog van Gulik. De weg loopt met een knik om Enghausen heen, omdat dit bij de vrije Rijksheerlijkheid Limbricht hoorde en dus niet het Hertogdom Geluk. De Bergerweg was een handelsroute van Antwerpen naar het Rijnland. Hier kwam echter niet veel van terecht doordat de bisschop van Luik niet voor een aansluitende weg aan de westkant van de Maas zorgde (P. Schulpen 2005).

1800 - 1840 Postbaan

De handelsroutes van noord-zuid waren niet van belang omdat vrijwel alle handel over de Maas ging. In de middeleeuwen en Franse tijd waren er wel onverharde wegen die over de Graetheide liepen. Er was een weg van Roermond naar Maastricht ('Oude Baan') maar deze weg was echter zo slecht dat in de Franse tijd besloten werd een nieuwe route aan te leggen 'de Oude Postbaan'. Na opening van de Staatsmijn Maurits in 1926 werd deze route veel gebruikt door mijnwerkers om naar hun werk te gaan. In 1964 is de Postbaan geasfalteerd.

1840 - 1890 Rijksweg Sittard en treinverbinding

Nadat vanaf 1839 heel Limburg definitief bij Nederland hoorde werd er in 1844 een nieuwe weg van noord naar zuid aangelegd: de Rijksweg door Sittard. In 1965 was ook de eerste treinverbinding tussen Maastricht, Sittard en Venlo een feit.

1930 - 1940 Julianakanaal

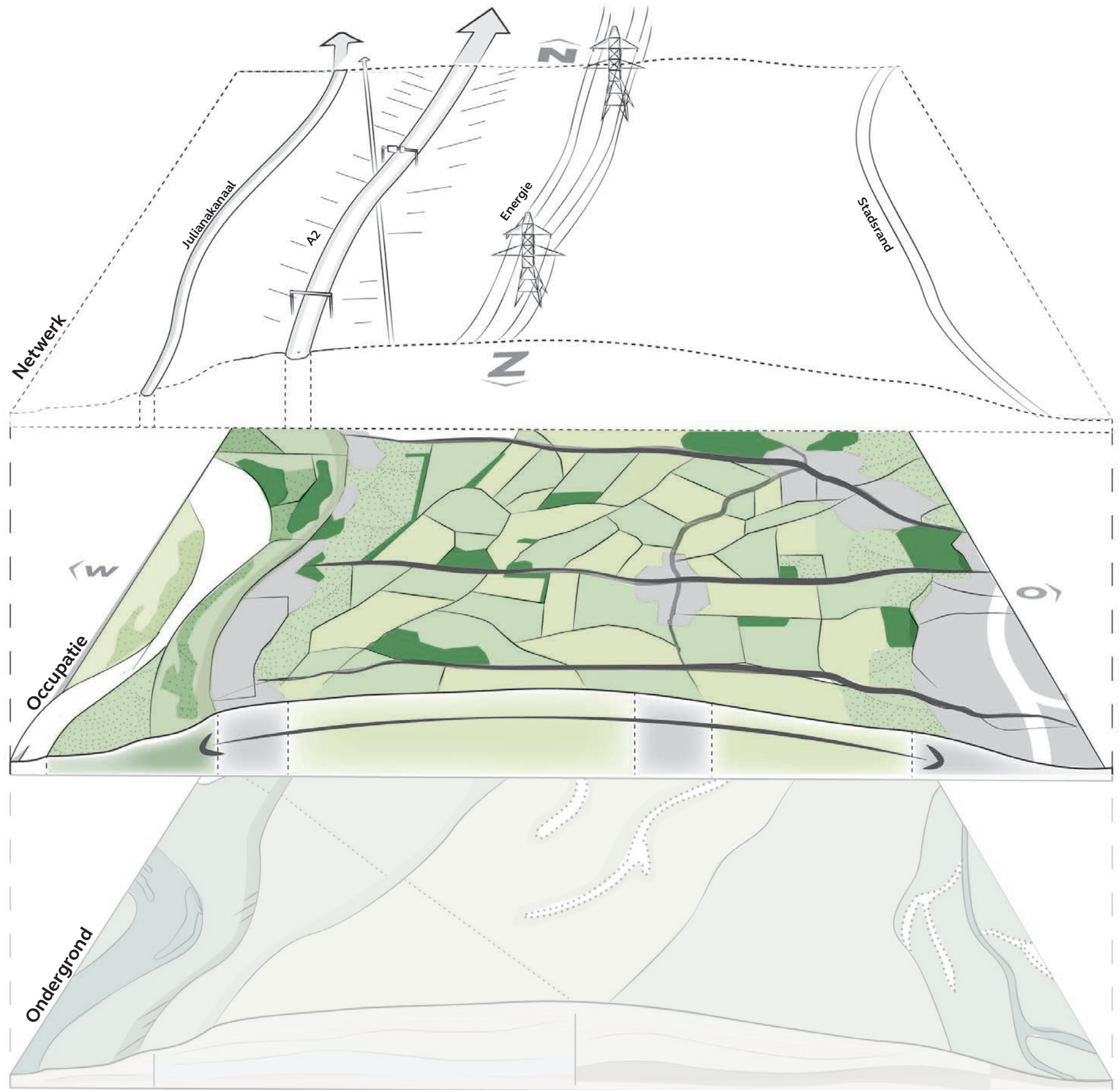
Rond de eeuwwisseling moderniseerde de Limburgse mijnindustrie en nam de productie van steenkool een vlucht. De behoefte aan goedkoop transport naar het noorden leidde in 1921 tot de beslissing het Julianakanaal te graven. Om politieke redenen werd besloten om het nieuwe kanaal op Nederlands grondgebied en parallel aan de bestaande Maas te graven, zodat het tracé door het relatief vlakke Maasdal aangelegd kon worden (Historiehuismaasvallei 2024). Het Julianakanaal was in 1934 gereed bij Urmond.

1960 - A2

In de jaren '20 werd aangedrongen op modernisering van het Nederlandse wegennet. Pas in 1929 zijn de traces vastgesteld. De verbinding tussen Amsterdam-Utrecht-Eindhoven-Maastricht werd A2 genoemd. Pas na de tweede wereldoorlog is de draad verder opgepakt en is in 1960 de A2 rondom Berg aan de Maas en Urmond aangelegd.

Chemelot

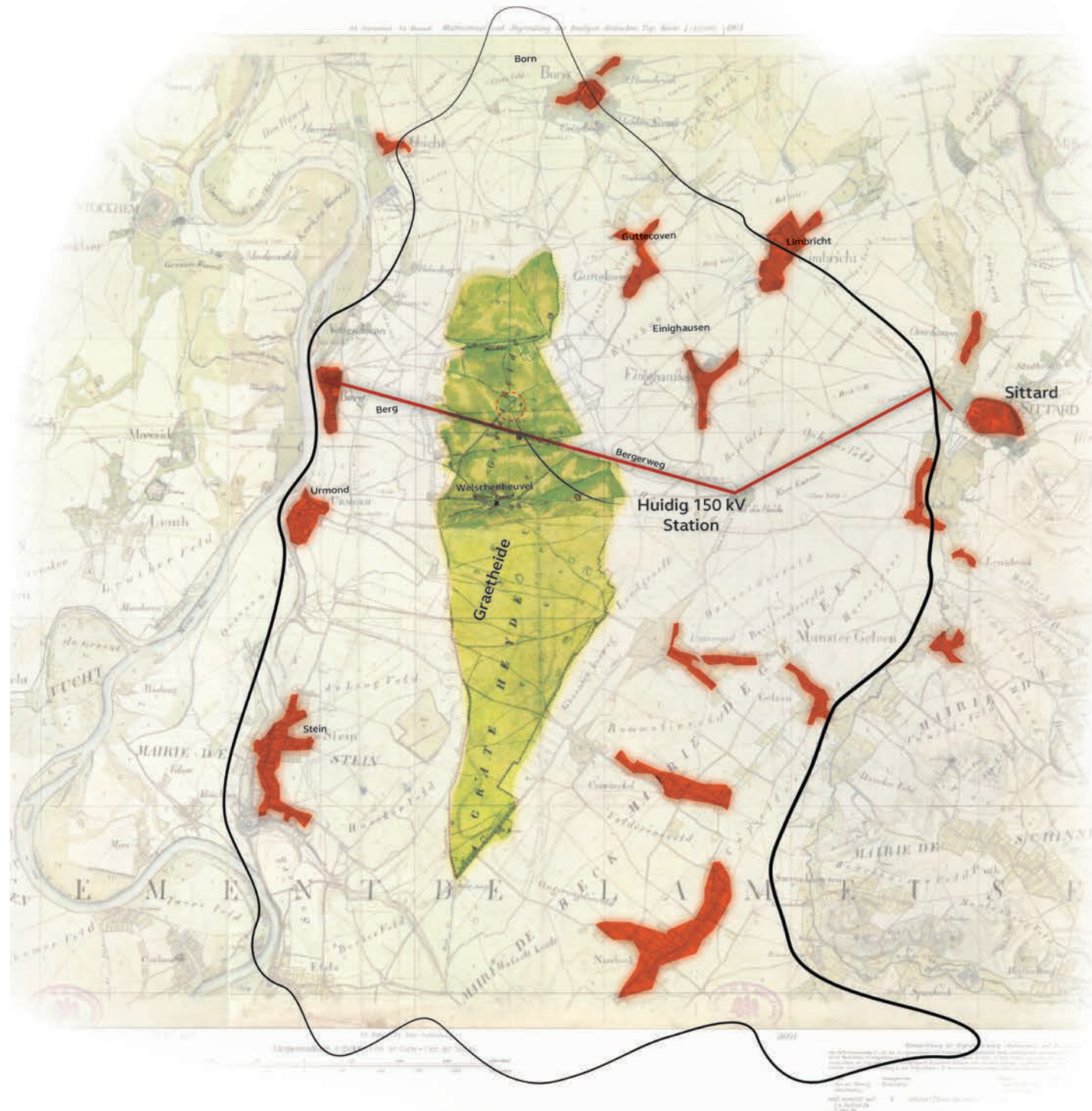
In 1929 werd op het terrein van de staatsmijnen in Geleen een (steenkolen distillatie) fabriek in gebruik genomen. Kort daarna is op grote schaal stikstofhoudende kunstmest in productie genomen. Tussen 1940-1960 is een nieuw laboratorium van de staatsmijnen gerealiseerd. Door de verbeterde bereikbaarheid (aanleg A2 en A76) verschoof de nadruk op bulkchemie naar fijnchemie. In de huidige tijd is Chemelot uitgegroeid tot een van de grootste industriecomplexen voor de chemische industrie.

Figuur 15: Samenhang in ontwikkelingen tussen netwerken en occupatie

1803

- Bergerweg (steenweg) handelsroute van Sittard naar de Maas
- Graetheide in gebruik door omliggende dorpen voor begrazing en houtsprokken

Figuur 16: Historische ontwikkelingen 1803-1820

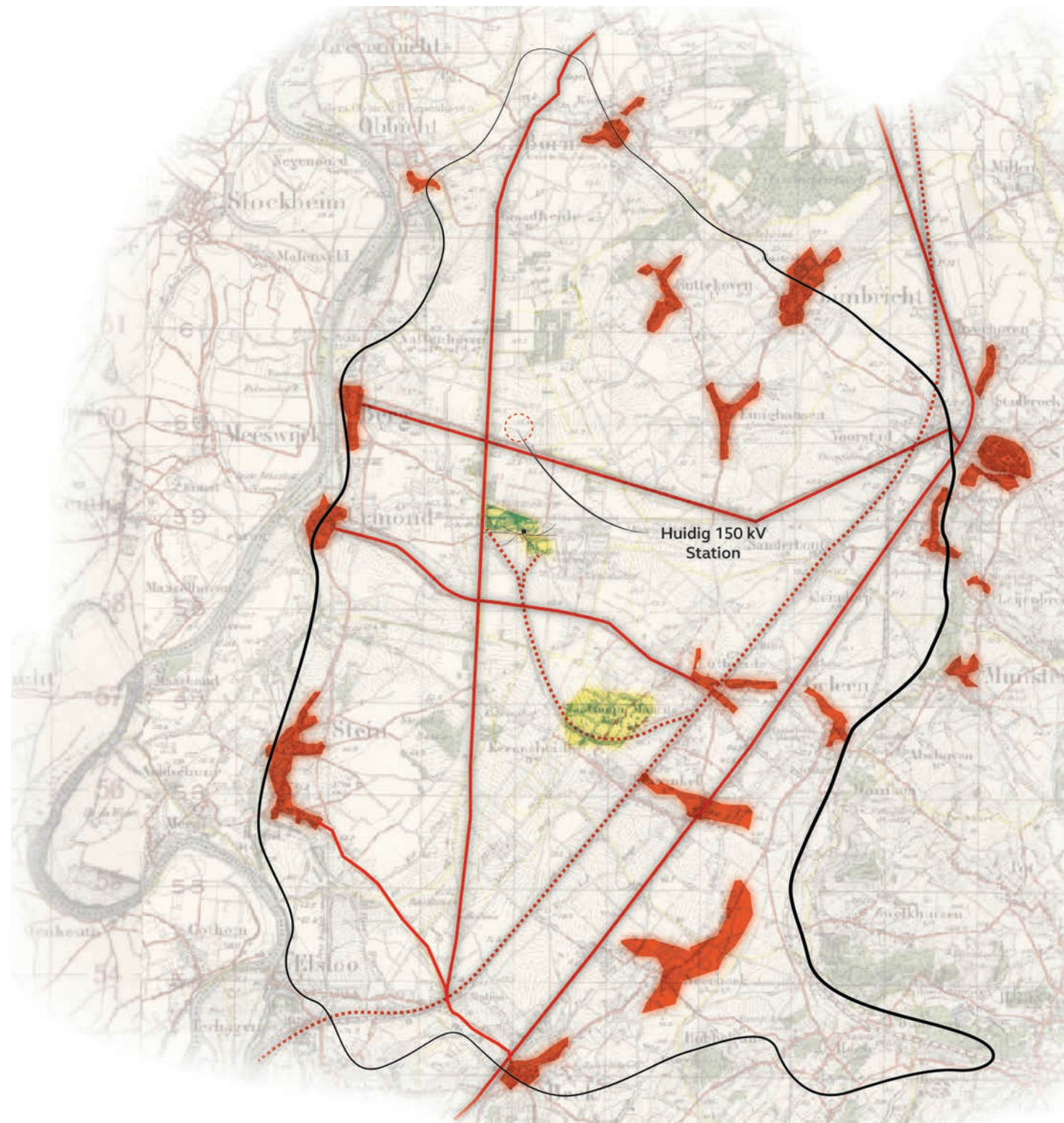
1850

- Aanleg spoorweg en rijksweg
- Graetheide wordt ontgonnen
- Aanleg postbaan

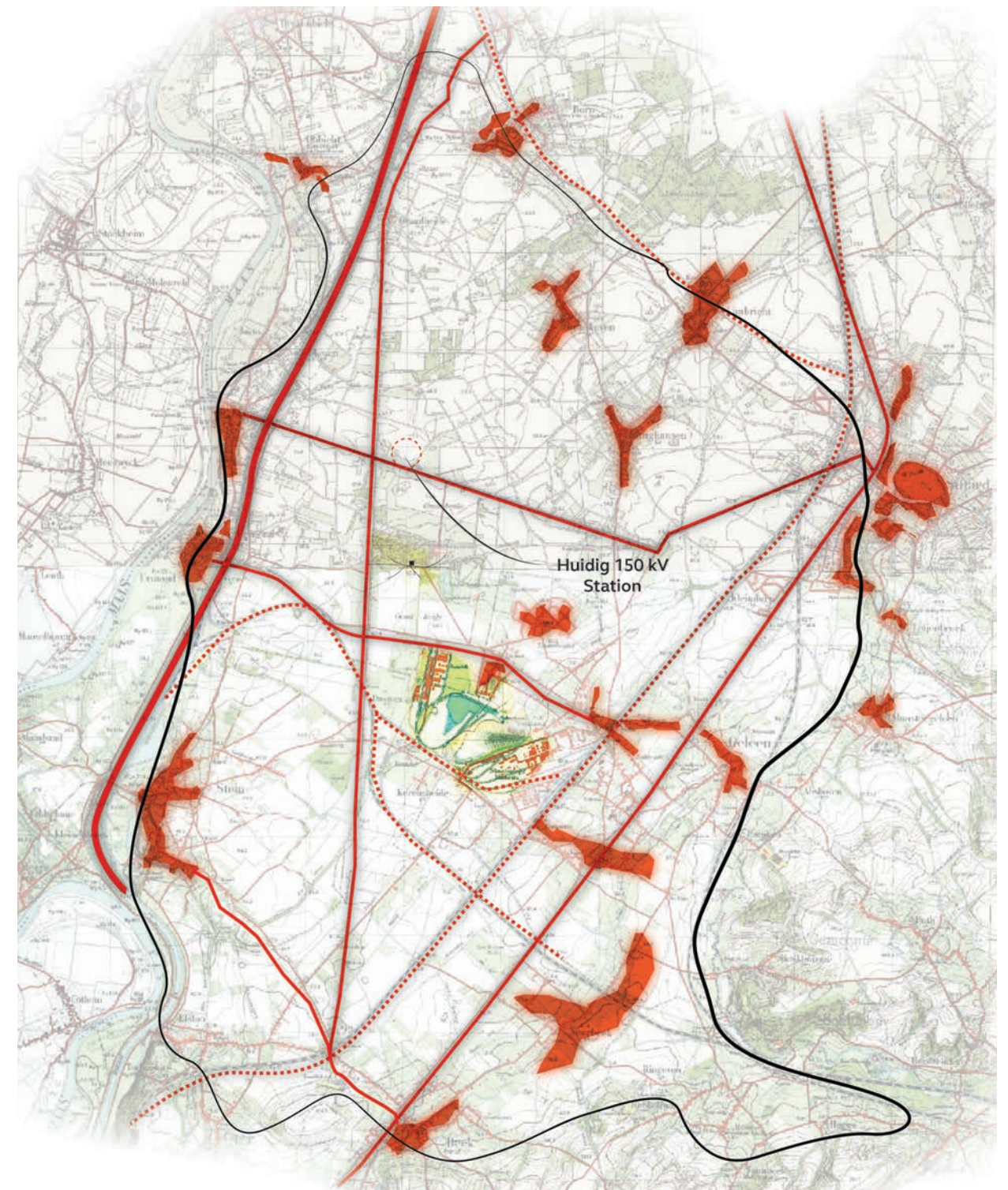
Figuur 17: Historische ontwikkelingen 1830-1860

1925 • Oprichting staatsmijn Maurits
• Start bruinkoolwinning

Figuur 18: Historische ontwikkelingen 1925

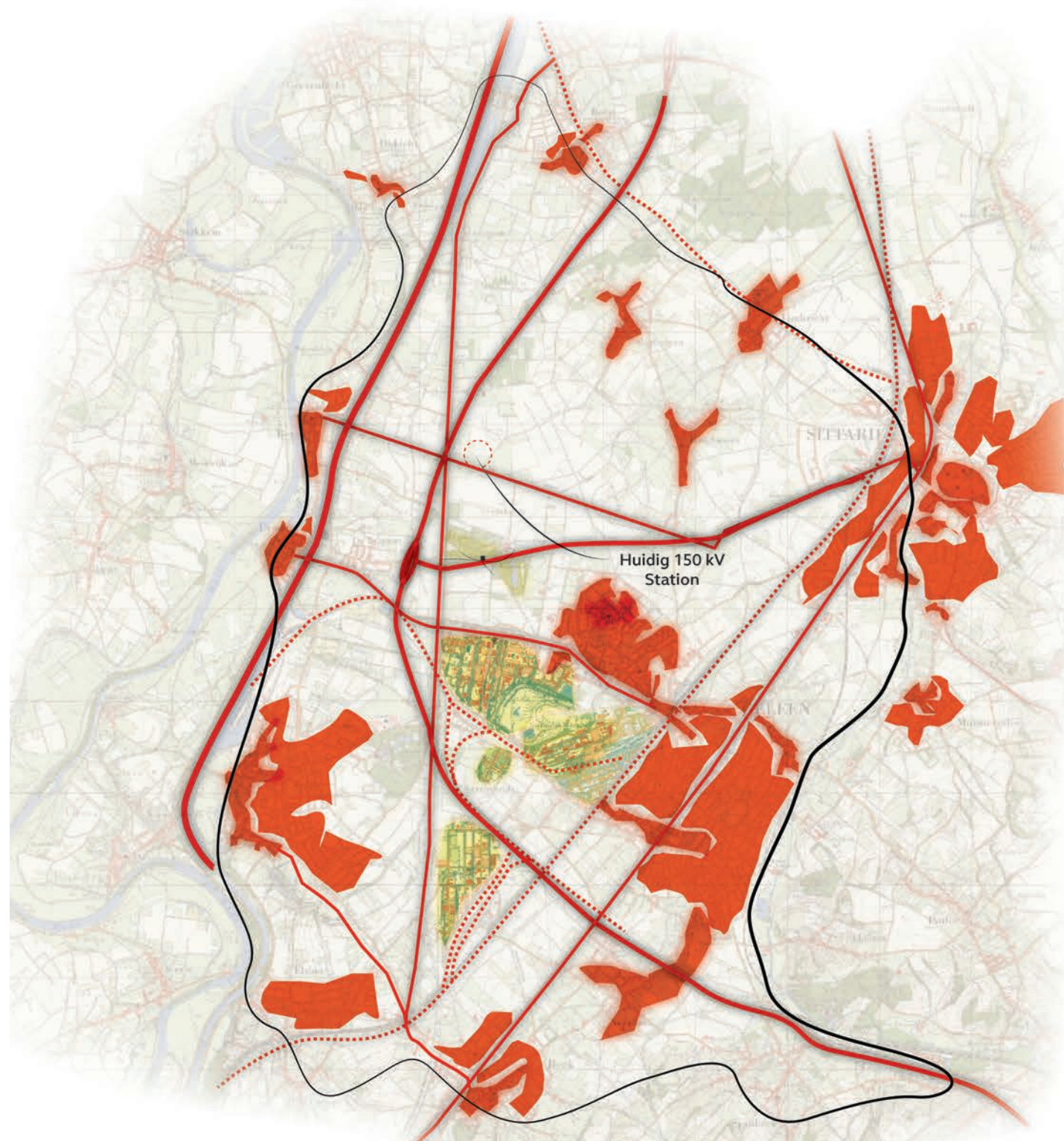
1940 • Aanleg Julianakanaal
• Uitbreiding staatsmijn Maurits
• Groei Sittard en dorpskernen

Figuur 19: Historische ontwikkelingen 1940

1970

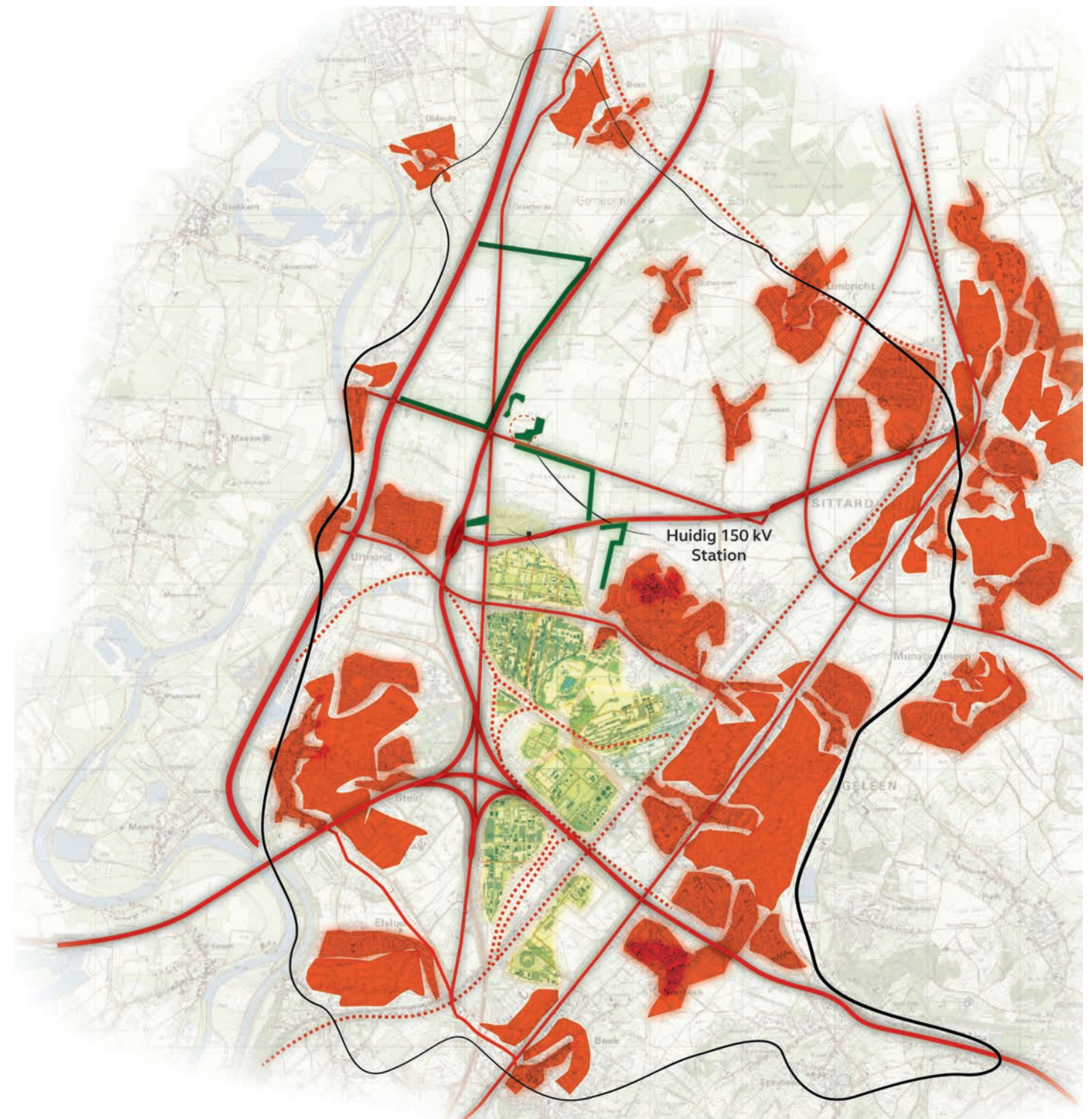
- Urmonderbaan aangepas
- A2 aanleg
- Uitbreiding Chemelot DSM
- Uitbreiding steden/dorpen
- Eerste start ruilverkaveling

Figuur 20: Historische ontwikkelingen 1970

1990

- Uitbreiding dorpskernen
- Uitbreiding Chemelot DSM
- Afronding ruilverkaveling
- Aanleg rondweg Sittard
- Komst trafostation Graetheide
- Aanplant singels t.b.v. uitbreiding DSM

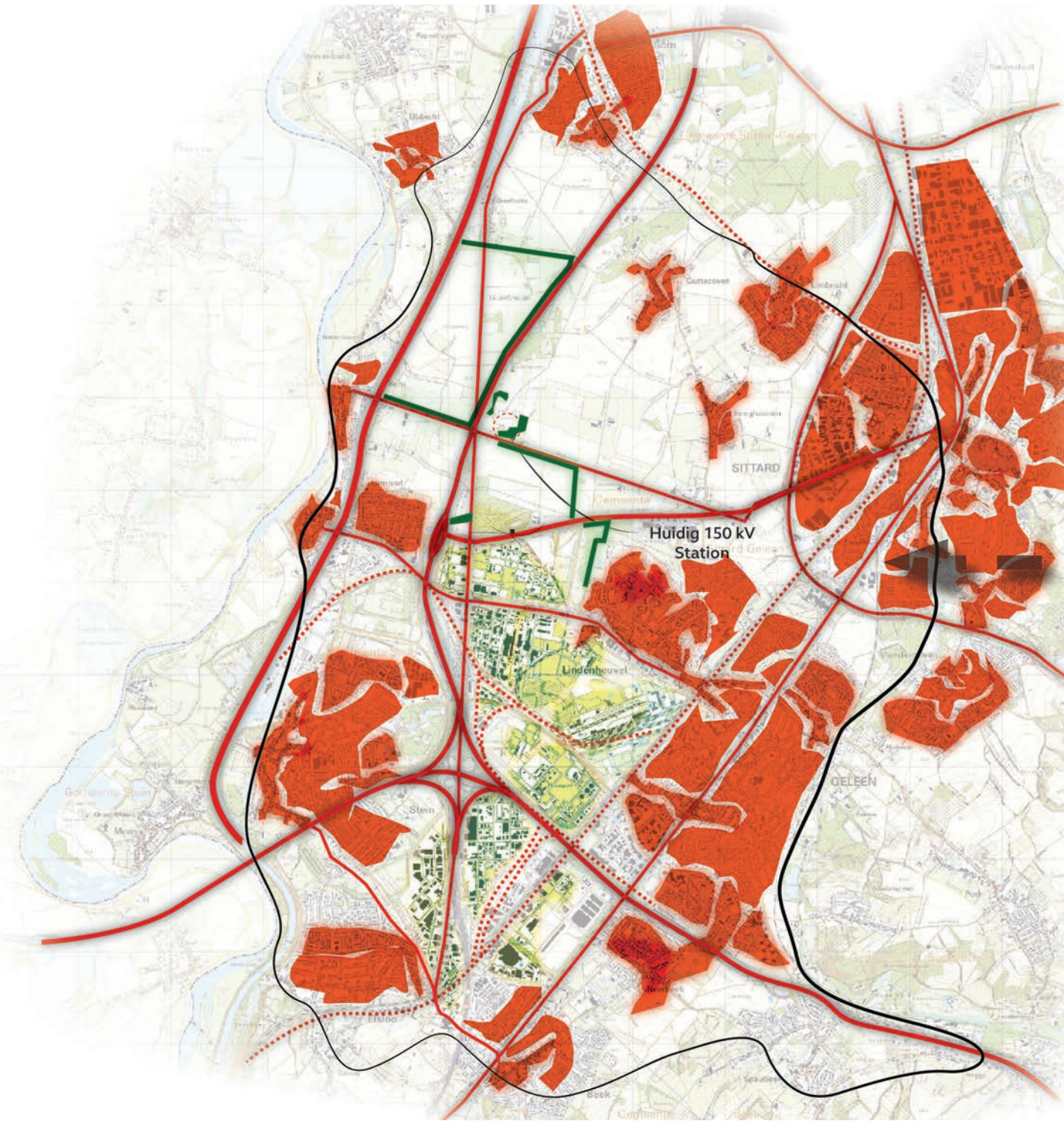

Figuur 21: Historische ontwikkelingen 1990

2024

- Uitbreiding industrie Sittard-Geleen
- Aanleg N297
- Brightlands Chemelot

1803

Figuur 22: Historische ontwikkelingen 2024

Figuur 23: Historische ontwikkelingen 1803-1820

3.4 Landschappelijke kenmerken en structuren

Geomorfologische landschapsindeling

Voor de landschappelijke kenmerken en kwaliteit is het van belang de onderlinge samenhang tussen ondergrond (geomorfologie, bodem en reliëf), occupatie en netwerk te doorgronden.

Terugkijkend op paragraaf 3.2 Geomorfologie, bodem en hoogteligging zijn de volgende drie grote eenheden te definiëren (zie figuur 13):

- Het Maasdal (laagterras)
- Het hogergelegen tussenterras (midenterras)
- De beekdalvlakte

Het huidige TenneT-station bevindt zich op het hogergelegen tussenterras, maar heeft vanwege zijn functie als groter samenhangend netwerk invloed op het gehele landschap.

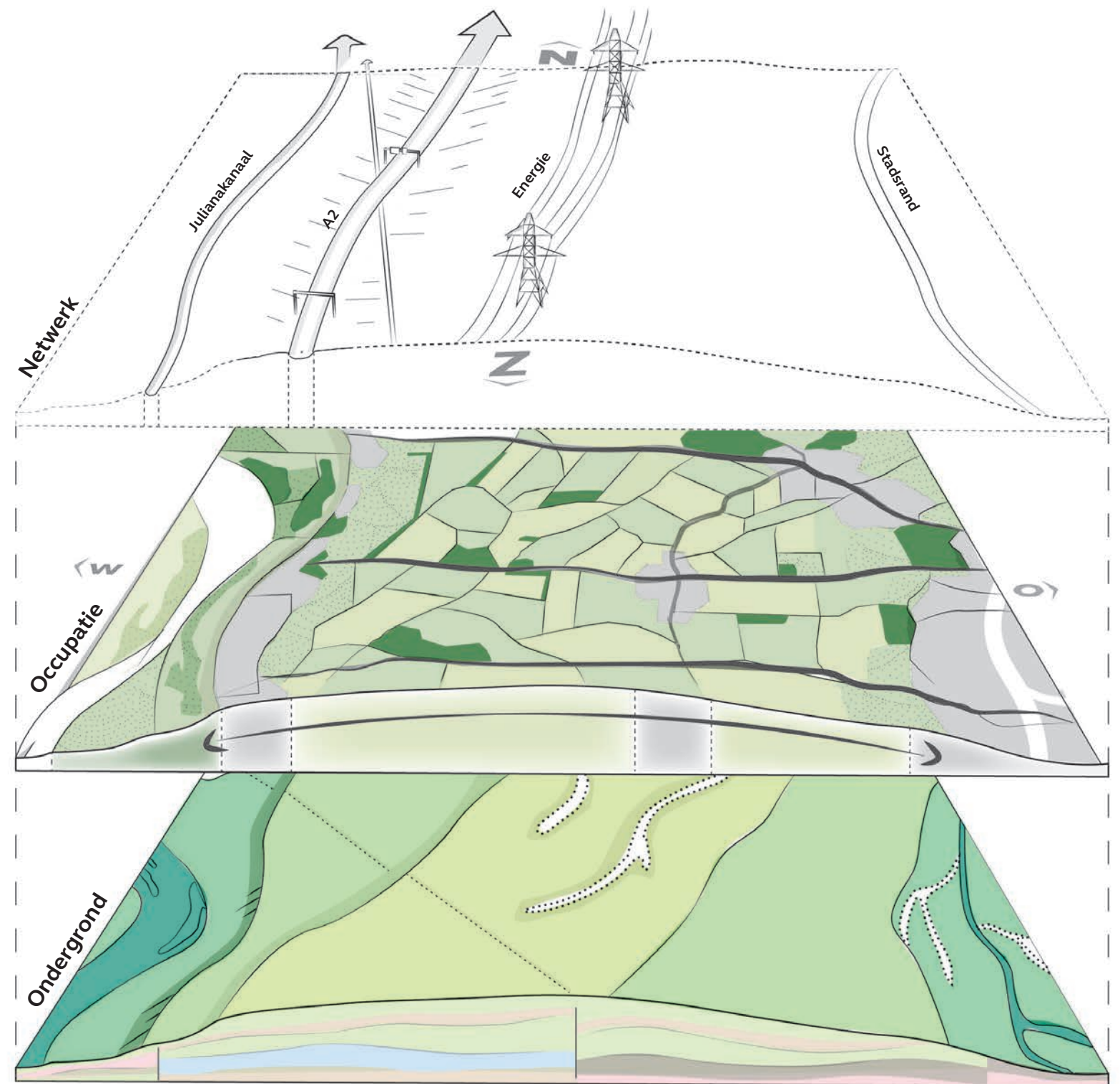
Cultuurhistorische oost-westoriëntatie

Binnen dit hogergelegen tussenterras zijn door de jaren heen meerdere menselijke ontwikkelingen geweest, die het grondgebruik en daarmee het ruimtelijke beeld, sterk hebben veranderd. Denk hierbij aan de industrialisatie en verstedelijking rondom de dorpen en steden (Sittard en Geleen). Kenmerkend is de ontwikkeling van bewoning (dorpen en steden) op de overgang van hoog naar laag. Daarnaast is het oorspronkelijke heidegebied relatief vrij kort geleden omgevormd tot een zeer open akkergebied. Vanuit de historische verkaveling, maar ook oude wegenpatronen geven hints naar de dominerende west-oostoriëntatie van Maasdal tot beekdal (figuur 24). Dit is vanuit geografie (van laag - naar hoog - naar laag) een logische benadering: de toegankelijkheid en afhankelijkheid van water en daarmee handel tot hoge gronden voor het vee en bosbouw.

Regio-overstijgende noord-zuidoriëntatie

Vanuit de nieuwe tijd zien we een breuk met deze trend van ondergrond als leidend principe voor grondgebruik en ruimtelijke ontwikkelingen. Met name rond de 18e eeuw zien we een nieuw soort laag op het landschap ontstaan, de nationaal belang-laag. Waar eeuwenlang de oost-westoriëntatie leidend was vanuit de handel, transport, grondeigenschappen en zelfs politiek (België-naar Duitsland), is het nationaal belang en de op grote schaal uitwisseling tussen regio's letterlijk op de kaart gezet.

Een van deze voorbeelden is de Postbaan waarbij dwars door het landschap heen een vrij rechte route is gerealiseerd voor de snelle toegankelijkheid tussen de grote steden (Maastricht-Roermond). Hiermee ontstaat er een verandering in schaalbenadering en daarmee ook zijn samenhang met het direct grenzende landschapskenmerken. In de nieuwe tijd zien we deze gedachte van regio-overstijgend belang toenemen. Denk daarbij aan het aanleggen van de Rijksweg rondom Sittard, de reïnsponen tussen Maastricht en Roermond, het Julianakanaal, de A2 en het hoogspanningsnetwerk.

Figuur 24: Samenhang in ontwikkelingen tussen netwerk, occupatie en ondergrond

Conclusie ten aanzien van de opgave

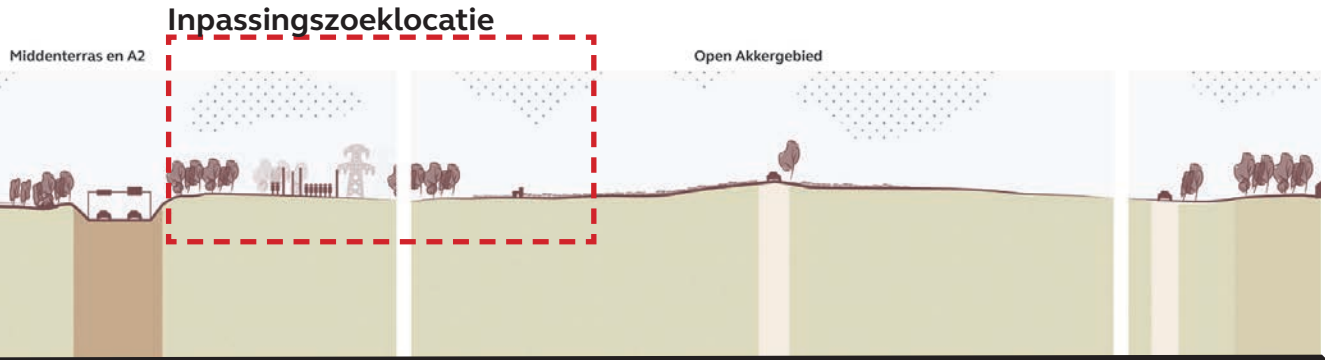
Kijkend naar het gebruik van het landschap bestaat er vandaag de dag een mengeling tussen regio-overstijgende ingrijpen en relatief jong landgebruik. Door de groei van industrialisatie en urbanisatie zien we stedelijke en industriële uitbreidingen het landschap domineren. Deze ontwikkelingen hebben het landschap ingedeeld in kleinere subgebieden met ieder hun eigen inpassing en karakteristieken.

Concluderend is de samenhang tussen de ondergrondkarakteristieken en het huidige gebruik steeds verder aan het afnemen. In de huidige vorm spreken we dan ook van een sterk verstoord landschapsbeeld met meerdere deelgebiedjes met eigen karakters (zie 3.5 ruimtelijke beleving).

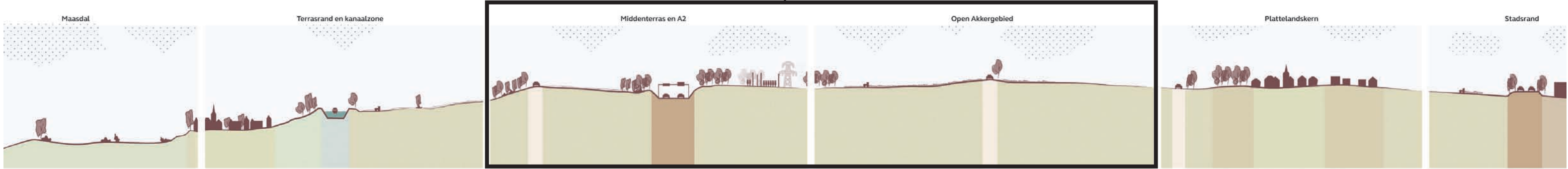
De rol van het energienetwerk en daarbij de inpassing van het TenneT-station is hierbij interessant. Het spreekt namelijk niet alleen het lokale landgebruik (kleinere schaal) aan, maar is ook van nationaal belang en hiermee de netwerklaag die zich verhoudt tot zijn regio in plaats van direct omgrenzende ruimtes. Daarmee is de locatie van deze inpassing een enorm impactvolle keuze.

CONCLUSIE LANDSCHAPSKENMERKEN

- **Landgebruik:** Kenmerkend is dat het gebruik op deze gronden hoofdzakelijk getypeerd wordt als akkergebied en weide met een afwisseling van kleine dorpen. Dit gebruik is in historisch perspectief erg jong.
Het hoofdgebruik van de grond als akkergebied wordt onderbroken door een afwisseling van netwerklagen (snelweg, energie, kanaal) en inpassingen op het gebied van energie, industrie en stad (Tennet, chemelot, Sittard-Geleen). Hierdoor is sprake van een reeks deelgebieden in het landschappelijke hoofdtype met ieder een sterk eigen ruimtelijk karakter (zie 3.5 ruimtelijke beleving).
- **Relatie tot ondergrond, kwestie van schaalverandering?:** De directe relatie tussen gebruik van gronden en de ondergrond (reliëf, water, bodem) is nog deels te zien in de oorsprong van dorpen en steden, evenals de lokale wegen. Deze relatie is sterk vertroebeld door een dominerende ontwikkeling van industrialisatie en verstedelijking, waarbij de randen van dorpen en steden langzaam het landschap innemen voor functies die geen of nauwelijks aanleiding bieden vanuit geologisch of geografisch perspectief maar vanuit belang van de groei van de stad of regio. Hierbij is dan ook sprake van een omschakeling van lokaal (direct belang van omwonenden) naar regionaal en zelfs nationaal (belang gebruik vanuit de regio en nationaal).
- **Netwerk:** De netwerklaag (snelweg, infra en energie) gedraagt zich als een autonome laag in het landschap die op gebiedsoverstijgende schaal pas reageert op het omringende landschap (grote lijnen spel). Hierbij speelt nationaal belang (landsgrenzen) een dominerende factor in oriëntatie en ligging. Daarbij zien we een sterke noord-zuid relatie.
- **TenneT zoeklocatie:** De zoeklocatie voor het nieuwe TenneT station ligt landschappelijk gezien op het tussenterras (midenterras, zie figuur 25) en is qua landschapsgebruik sterk verbonden met het oude heidegebied welke nu is omgevormd tot akkergebied. Door de ontwikkelingen in de nieuwe tijd (industrialisatie,verstedelijking) heeft deze locatie directe relatie met de recentere uitbreidingen vanuit Chelemot/DSM en de netwerklaag van de snelweg en energie. Om deze reden spreken we dan ook van meerdere deelgebieden met ieder zijn eigen kenmerken (zie 3.5 Ruimtelijke beleving).

Figuur 25: Zoeklocatie inpassing TenneT Graetheide in landschapstypologiën.

Figuur 26: uitsnede landschapdoorsnede en typologiën (west-oost oriëntatie).

3.5 Ruimtelijke beleving

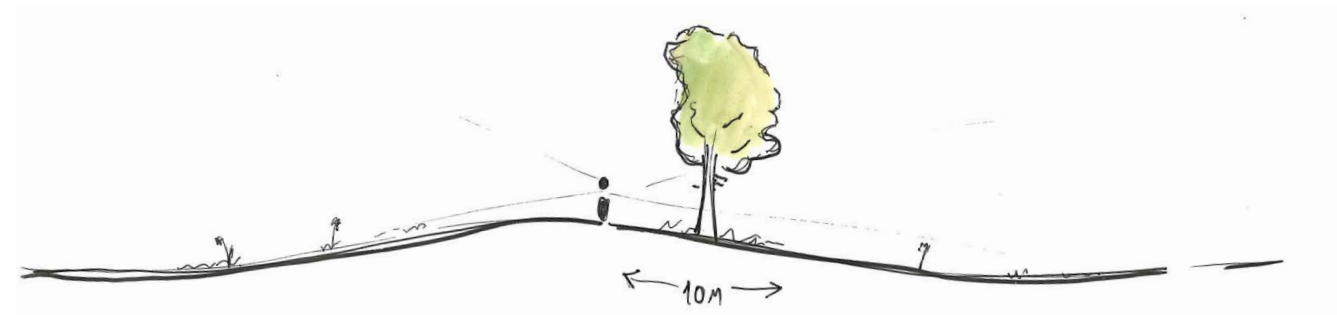
De beleving van het landschap is subjectief. Desondanks kunnen we landschappen beleven op basis van fysieke kenmerken. Dit is te herleiden tot twee kernpeilers: de natuurlijkheid (gaafheid) en historische relevantie (cultuurhistorische betekenis).

Bij ruimtelijke beleving wordt gekeken naar de visueel ruimtelijke samenhang van zowel de natuurlijkheid (ruimtelijke kenmerken als gevolg van de ondergrond en landschapsvormende processen) en cultuurhistorische kenmerkendheid (historische patronen/netwerken en grondgebruik) zie figuur 24.

Voor de inpassing van het station dient er rekening gehouden te worden met de ruimtelijke impact van de nieuw te maken fysieke objecten op deze ruimtelijke beleving. Om dit goed te kunnen uitvoeren dient de huidige situatie in kaart gebracht te worden op deze thema's. In deze paragraaf worden de verschillende deelgebieden van het plangebied ruimtelijk geanalyseerd en gedefinieerd op bovenstaande eigenschappen.

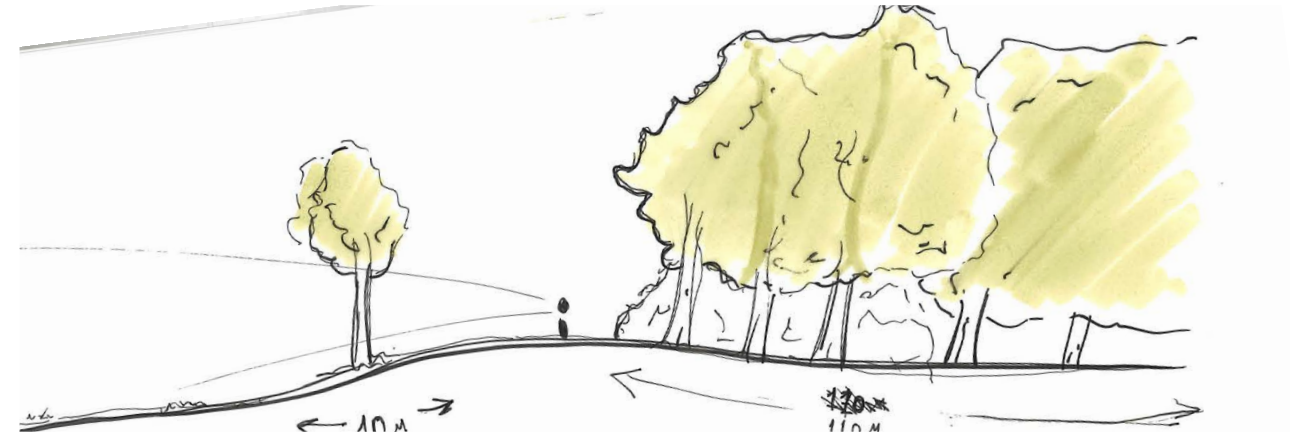
Binnen het zoekgebied van de inpassing kunnen we drie typen deelgebieden definiëren:

- Het open akkergebied
- Het huidige TenneT-station/A2 kamerlandschap
- Het zuidelijk gebied bij de Welschenheuvel

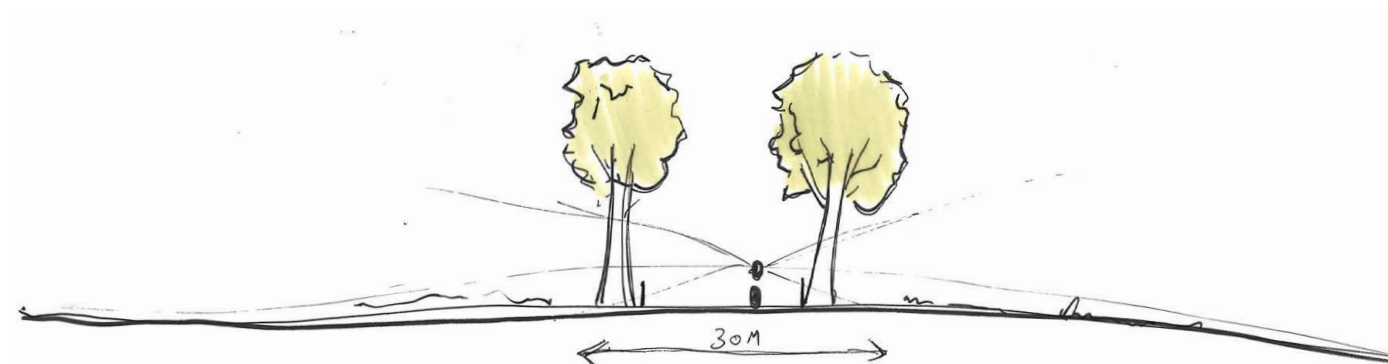
Het open akkergebied:

Open akkergebied met licht glooiend landschap. Veldwegen met sporadische wegbeplanting zorgen voor weidse vergezichten. Bossen, houtwallen en laanbeplanting zijn schaars.

Het huidige TenneT-station:

De groenstructuren in dit gebied vormen een gesloten kamerlandschap waardoor het huidige TenneT-station gecamoufleerd in het landschap is verwerkt. De nieuwe groenstructuren nemen historische structuren vanzelfsprekend op en richten de oriëntatie naar het open akkergebied.

Het zuidelijk gebied bij de Welschenheuvel:

Historische laanstructuren vormen relictten in het landschap en verbinden losse ruimtes met elkaar tot één formeel geheel.

Figuur 27: Ruimtelijke samenhang tussen groen, reliëf en zichtlijnen Graetheide [Principe]

Figuur 28 (rechts): Huidig 150kV TenneT- station Graetheide gezien vanaf de noordelijke houtwal
bron: R.Bos

3.5.1 PASPOORT DEELGEBIED: OPEN AKKERGEBIED

GEBRUIK / TYPERING:

Netwerk en occupatie

- Functie agrarisch landbouwgebied;
- Bebouwing met dorpslinten en groene dorpsranden omringen het middengebied;
- Lokale wegen tussen dorpen door agrarische gronden;
- Sporadische laanbeplanting en groene zoom aan de randen.

ONDERGROND

Geomorfologie, reliëf en bodemeigenschappen

- Golvend landschap met lichte hoogteverschillen;
- Droogdalen zorgen voor reliëfverschil.

BELEVING

- Groen karakter;
- Gefragmenteerde laanbeplanting tussen akkerbouw en weiland;
- Weidse vergezichten als gevolg van grootschalige omvorming van heide naar landbouw;
- Licht glooiend reliëfverloop;
- Groene dorpsranden met herkenbare kerktorens;
- Open grote ruimte waarin menselijke schaal ontbreekt.

CULTUURHISTORIE

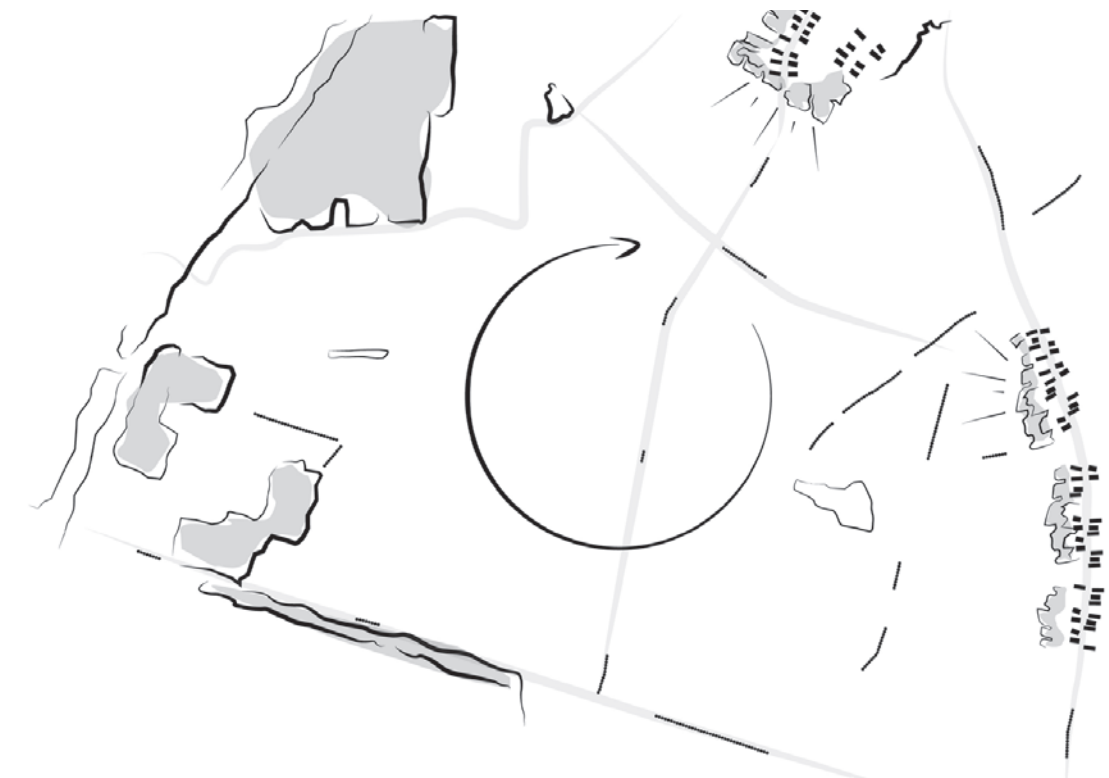
- Restanten van kleine bosjes en laanbeplanting over oude landwegen;
- Typerende carréboerderijen en historische kerkdorpen;
- Historische handelsweg (Bergerweg) van Maas naar Geleenbeekdal;
- Rationele verkavelingspatronen als gevolg van ruilverkaveling;
- Lokale zandweggetjes van de woeste grond (heidegrond) vervangen voor rationele verkavelingspatronen bijhorend tot de akkergronden.

RELATIE OPGAVE

Inpassing 380kV-station heeft impact op het visueel ruimtelijke aspect van dit projectgebied: het station landt in een grote open ruimte en is vanaf de dorpsranden te zien. De schaal van het station wijkt af van de korrel van dit landschap.

Figuur 29: Luchtfoto 2023, Graetheide akkergebied, (Bron: Landelijke voorziening beeldmateriaal)

Figuur 30: Principe massa en ruimtekaart toont een open akkergebied met onduidelijke kadering

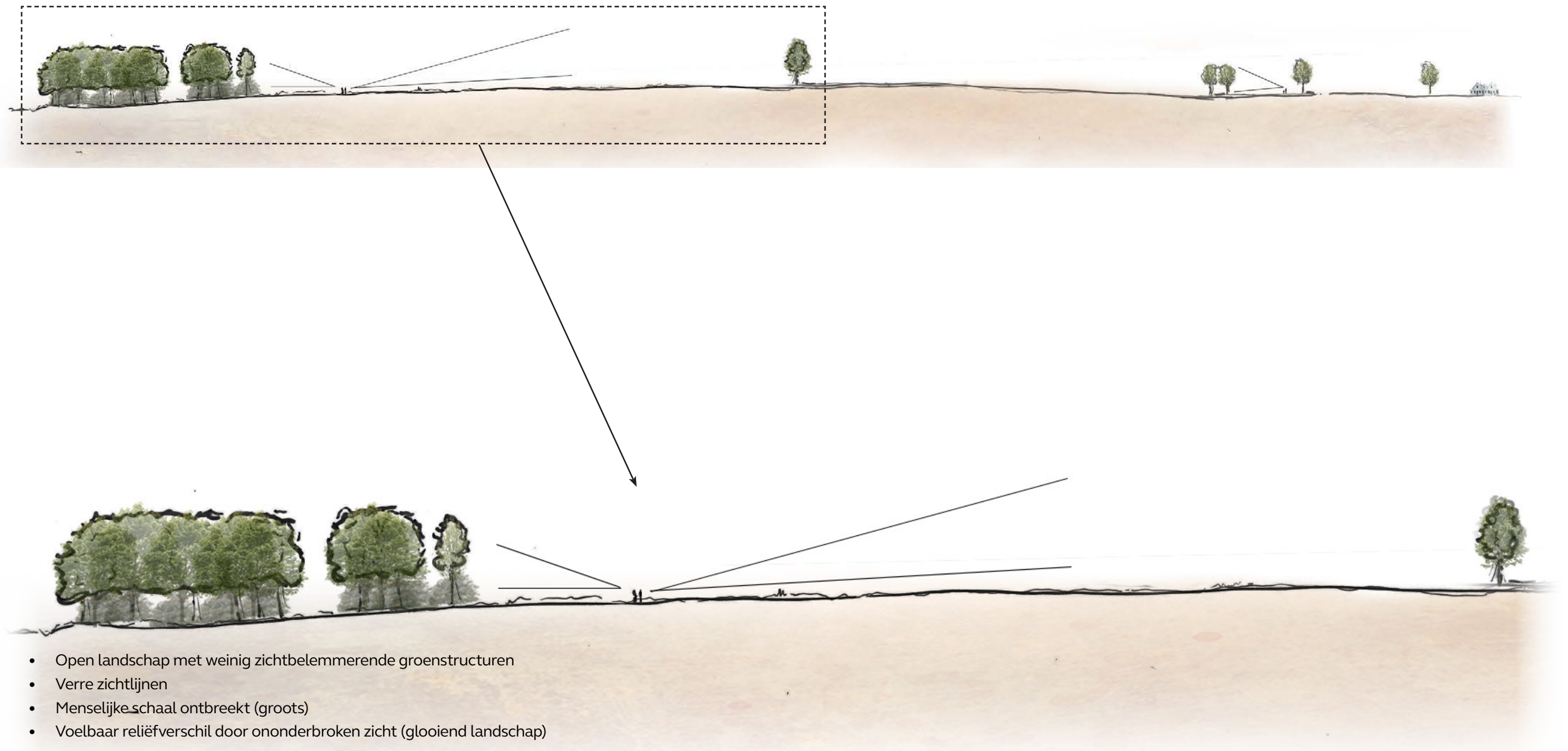
Figuur 31: De Maasweg, [foto] Google Earth

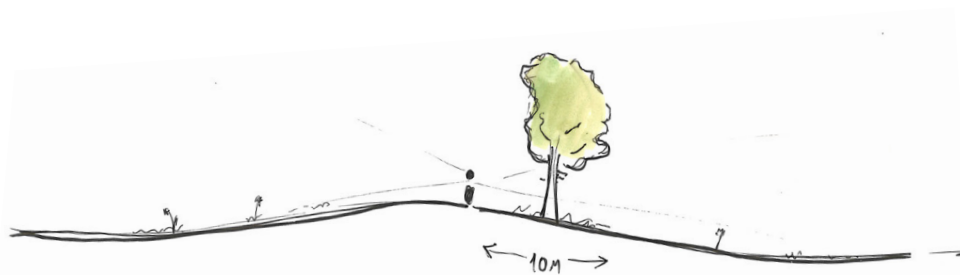
Figuur 32: Beeldmateriaal veldbezoek, [foto] R.bos

Figuur 33: Dorpsstraat, [foto] Google Earth

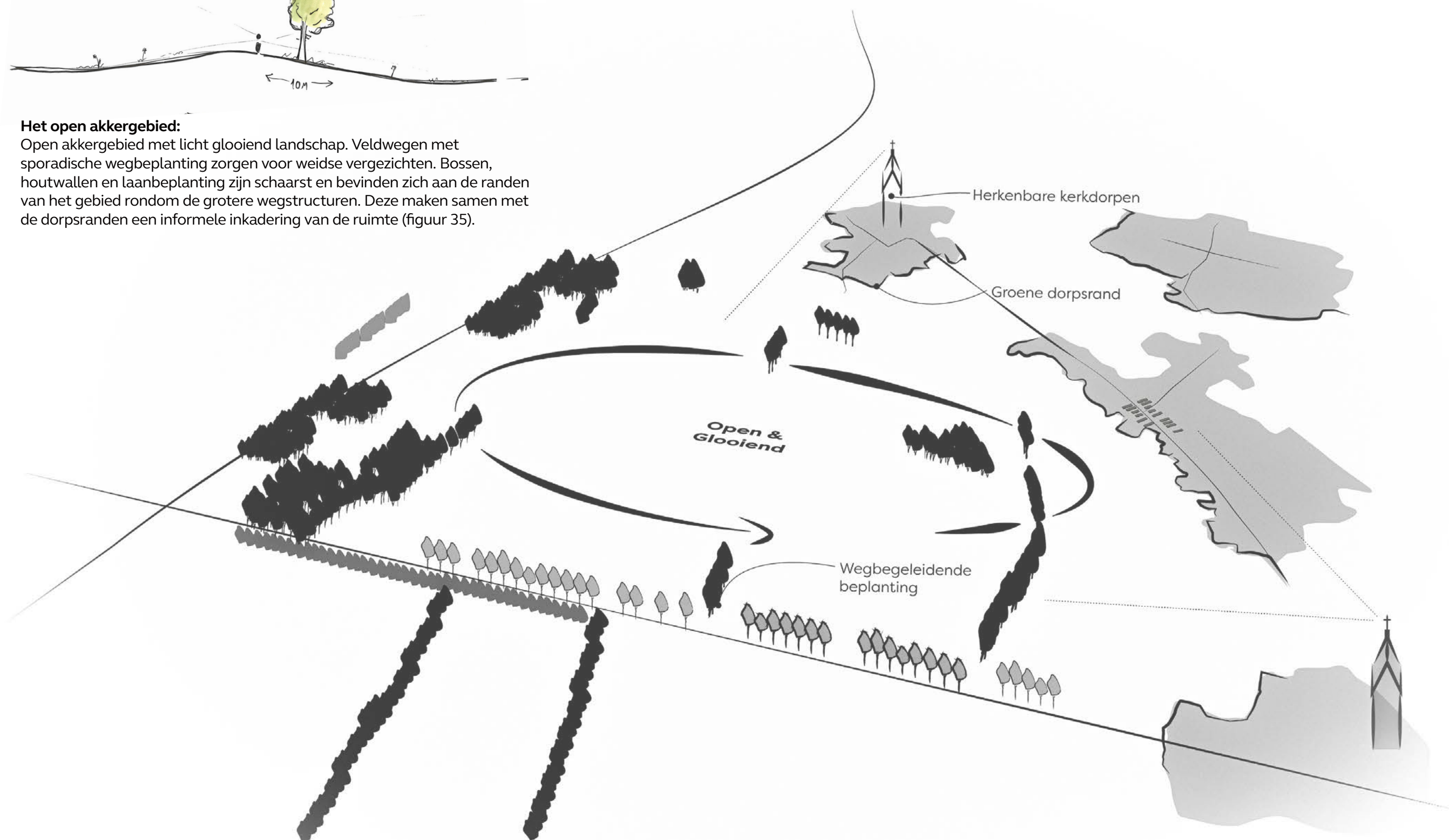

Figuur 34: Principedoorsnede open akkergebied

Het open akkergebied:

Open akkergebied met licht glooiend landschap. Veldwegen met sporadische wegbeplanting zorgen voor weidse vergezichten. Bossen, houtwallen en laanbeplanting zijn schaars en bevinden zich aan de randen van het gebied rondom de grotere wegstructuren. Deze maken samen met de dorpsranden een informele inkadering van de ruimte (figuur 35).

Figuur 35: Landschappelijke karakteristieken open akkergebied, schematische weergave

3.5.2 PASPOORT DEELGEBIED: TENNET-STATION/A2 KAMERLANDSCHAP

GEBRUIK / TYPING:
Netwerk en occupatie

- Versnipperde, kleinschalige groenelementen en akkerbouw
- Transformatorstation met hoogspanningsmasten

ONDERGROND
Geomorfologie, reliëf en bodemeigenschappen

- Golvend landschap met lichte hoogteverschillen

BELEVING

- Besloten kamergevoel
- Afwisselende groenmassa als omzoming
- Houtwallen met doorkijkjes naar het open akkergebied
- Geruis van de snelweg en Bergerweg

CULTUURHISTORIE

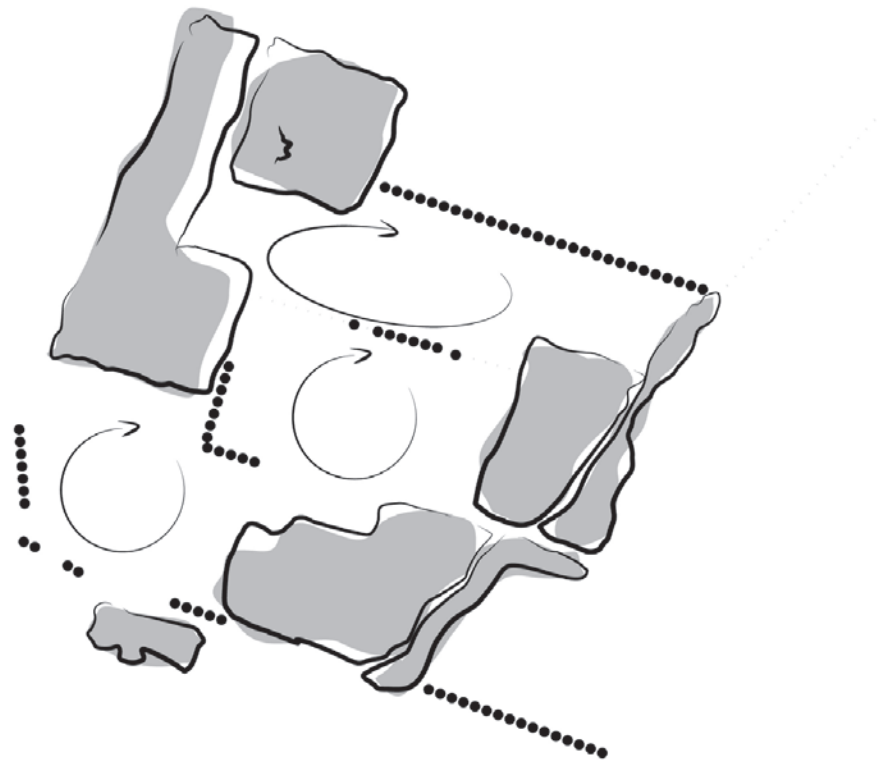
- Restanten van kleine bosjes en laanbeplanting over oude landwegen
- Oude herenboerderij
- Historische handelsweg (Bergerweg) van Maas naar Geleenbeekdal
- Rationele verkavelingspatronen als gevolg van ruilverkaveling

RELATIE OPGAVE

Het in te passen 380kV-station vult de volledige ruimte, waarvoor ruimen van alle bosjes en houtwallen nodig is. Dit tast de ruimtelijke continuïteit van de groenstructuur uit de jaren 80-90' groenstructuur aan. De glooiing in het landschap zal met de aanleg van het station geëgaliseerd worden waardoor leesbaarheid van de ondergrond beperkt zal zijn.

Figuur 36: Luchtfoto 2023, Graetheide zuidelijk perceel Bergerweg, (Bron: Landelijke voorziening beeldmateriaal)

Figuur 37: Principe ruimte en massa Tennen Graetheide

Historische lanen als relict in het vernieuwde landschap

Ter hoogte van Bergerweg 108

Figuur 38: Historische eikenlaan, [foto] R.bos

Snelweg verscholen in het landschap

Ter hoogte van de afrit 'Swentibold'

Figuur 39: Zicht vanaf de A2 [foto] Google Earth

Besloten kamergevoel door sterke groenomzoming

Ter hoogte van het huidige Tennet-station

Figuur 40: Veldbezoek referenties ruimtelijke beleving TenneT Graetheide

Figuur 41: Beeldmateriaal veldbezoek, [foto] R. Bos

- Groen omsloten kamers
- Dicht begroeide camouflage voor huidig station
- Massa is dominant

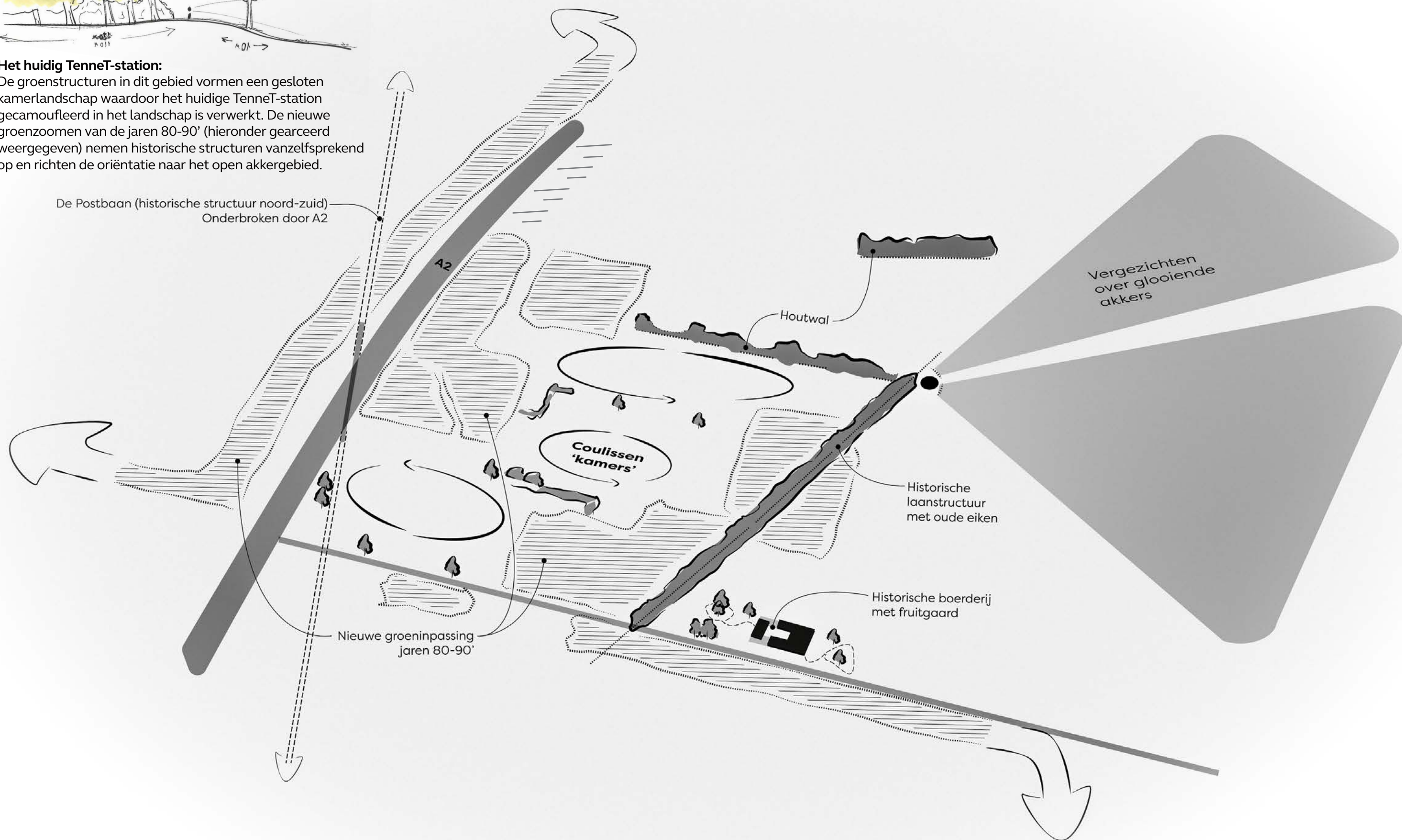
Figuur 42: Principedoorsnede Tennet-Coulissen

Het huidige TenneT-station:

De groenstructuren in dit gebied vormen een gesloten kamerlandschap waardoor het huidige TenneT-station gecamoufleerd in het landschap is verwerkt. De nieuwe groenzoomen van de jaren 80-90' (hieronder gearceerd weergegeven) nemen historische structuren vanzelfsprekend op en richten de oriëntatie naar het open akkergebied.

De Postbaan (historische structuur noord-zuid)
Onderbroken door A2

Figuur 43: Landschappelijke karakteristieken huidig 150Kv station Graetheide, schematische weergave

3.5.3 PASPOORT DEELGEBIED: ZUIDELIJK PERCEEL - WELSCHENHEUVEL

GEBRUIK / TYPERING:

Netwerk en occupatie

- Gebruik als agrarisch landbouw
- Oud bruinkoolgroeve als natuurgebied (bos)
- Recreatieve route (Postbaan + Bergerweg)
- Statige laanbeplanting en groene zoom aan de randen

ONDERGROND

Geomorfologie, reliëf en bodemeigenschappen

- Golvend landschap met lichte hoogteverschillen
- Heerlerheide breuklijn door het perceel heen (archeologisch waardevolle plek)
- Hoogste punt van de Graetheide

BELEVING

- Groene karakter
- In contact met Chemelot (horizon)
- Geen contact met de snelweg (relatief rustig)
- Licht glooiend reliëfverloop
- Speelse compositie van houtwallen en lanen
- Lanen en houtwallen geven menselijke schaal

CULTUURHISTORIE

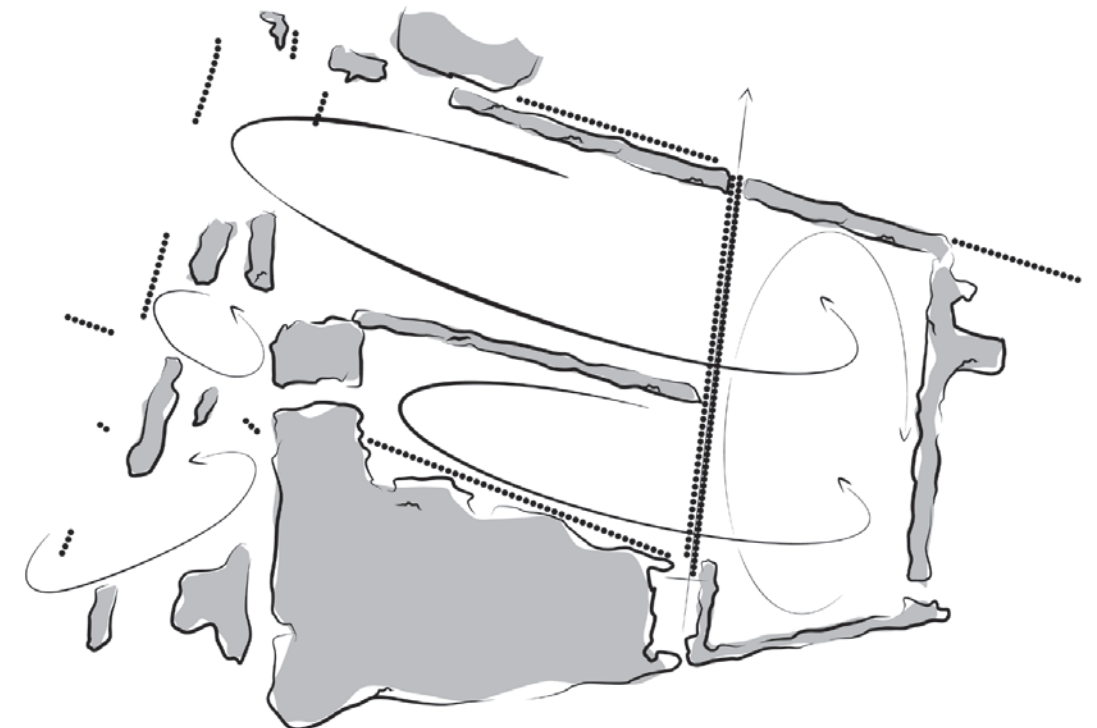
- Restant van bruinkoolwinning (Lexybos)
- Historisch waardevolle laan (Weg naar Welschenheuvel)
- Centrale ontmoetingsplek omliggende dorpen heidevlakte (hoogste punt)
- Oude postbaan onderdeel van de plek

RELATIE OPGAVE

De inpassing van het 380kV-station heeft impact op de bestaande historische houtwallen- en lanenstructuur, die zal deels geruimd moeten worden. Het glooiing in het landschap zal geëgaliseerd worden. De recreatieve verbinding vanuit het industrieterrein naar het buitengebied zal onder druk komen te staan.

Figuur 44: Luchtfoto 2023, Graetheide zuidelijk perceel Bergerweg, (Bron: Landelijke voorziening beeldmateriaal)

Figuur 45: Principe ruimte en massa Welschenheuvel - zuidelijk perceel

Historische landgoedlaan in vernieuwd jasje
Ter hoogte van Bergerweg 108

Figuur 46: Historische laanstructuur, [foto] R.bos

Verborgен plek tussen twee verbindingswegen
Ter hoogte van de Urmonderbaan en Bergerweg

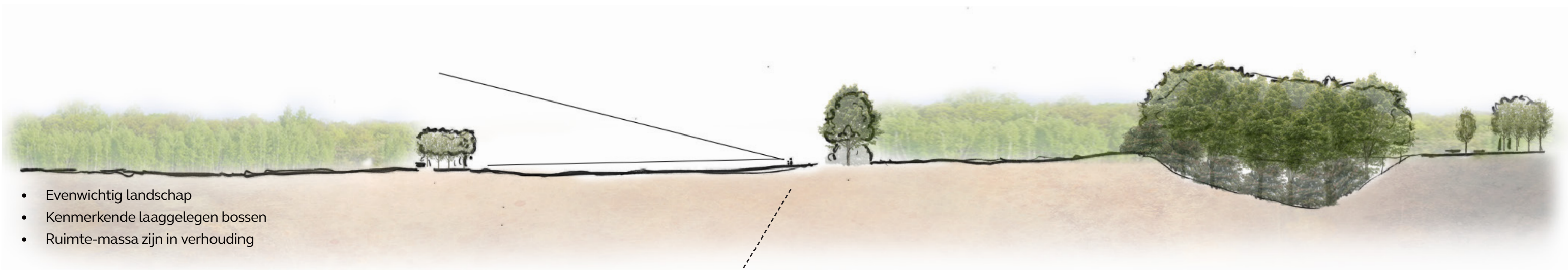

Figuur 47: Urmonderbaan en Bergerweg [foto] Google Earth en R.Bos

Stevige groenmassa (Lexybos) met industriële horizon
Ter hoogte van de Oude
Postbaan

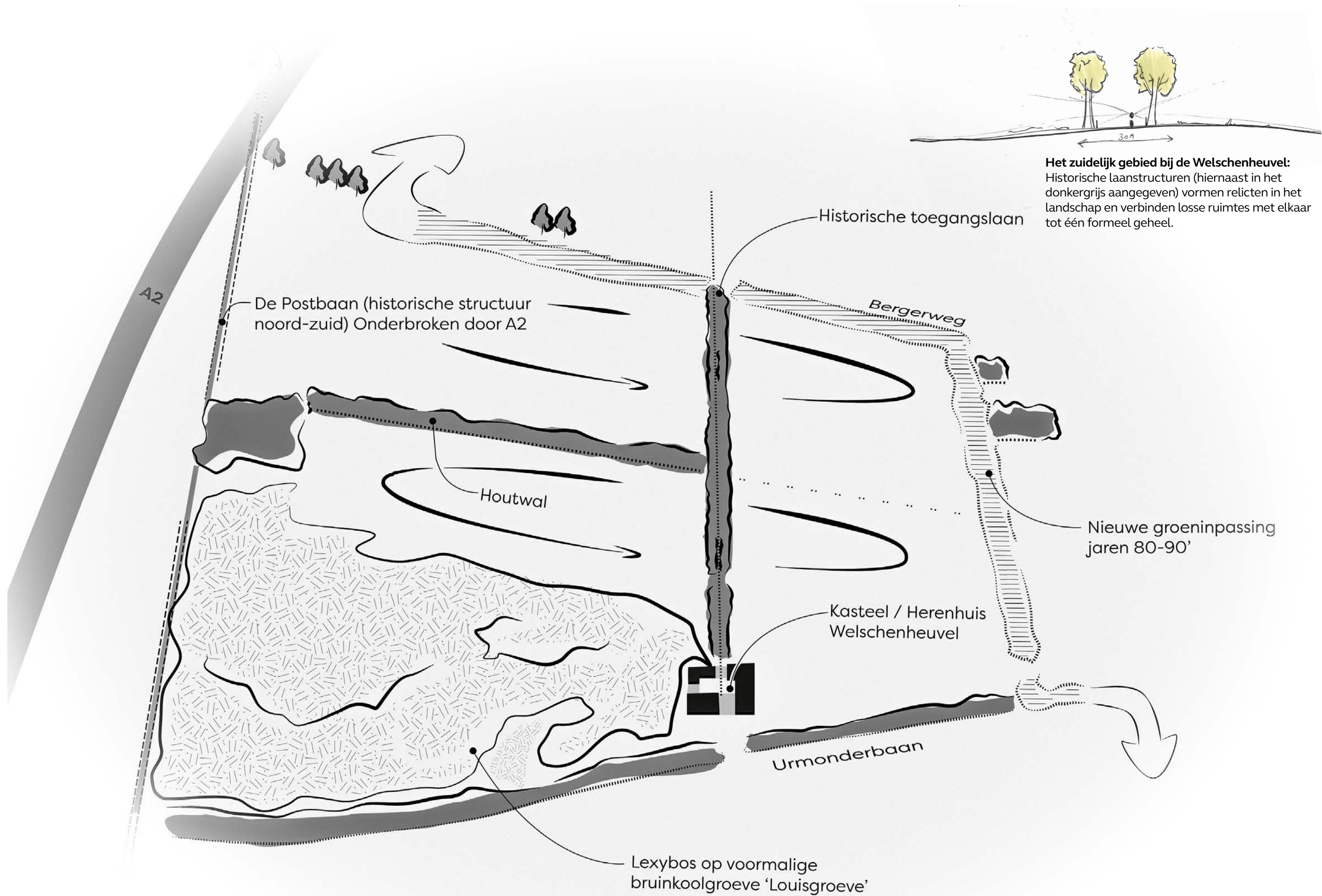
Figuur 48: Zuidelijk perceel met Chemelot op de achtergrond [foto] Google Earth

Figuur 49: Principedoorsnede Zuidelijk perceel - Welschenheuvel

Figuur 50: Principedoorsnede Zuidelijk perceel - Welschenheuvel

Figuur 51: Landschappelijke karakteristieken zuidelijk perceel, schematische weergave

4. Conclusies landschapsanalyse

Voorgaande hoofdstukken geven de landschappelijke analyse van het projectgebied, zowel ten noorden als ten zuiden van de Bergerweg. Vanuit deze analyse wordt een landschapsvisie gevormd die de basis vormt voor het uiteindelijke landschapsplan.

Het is van belang dat de volgende conclusies uit de landschapsanalyse worden gewogen bij het opstellen van een landschapsvisie voor het in te passen 380kV TenneT-station.

Conclusies projectgebied: open akkergebied:

- Het maaiveld is licht glooiend, de hoogteverschillen zijn goed waarneembaar en typeren dit landschap;
- Zeer open agrarisch landschap, met lange zichtlijnen op de kerktorens van de omliggende dorpen. De dorpen vormen groene wanden en begrenzen de ruimte op een informele manier;
- De houtwallen en bosjes langs de A2 en Bergerweg omsluiten de ruimte en scheiden het gebied visueel van de A2. De houtwallen en bosjes zijn van groot belang voor beschermde diersoorten in het gebied, zoals de das;
- Het verkavelingspatroon typeert zich als rationele blokverkaveling en kent een schaalvergroting sinds de ruilverkaveling;
- De Bergerweg is een historische handelsroute in het landschap, die van recreatief belang is en begeleid wordt door een vrijwaringszone.

Conclusie projectgebied: TenneT-station/A2 kamerlandschap

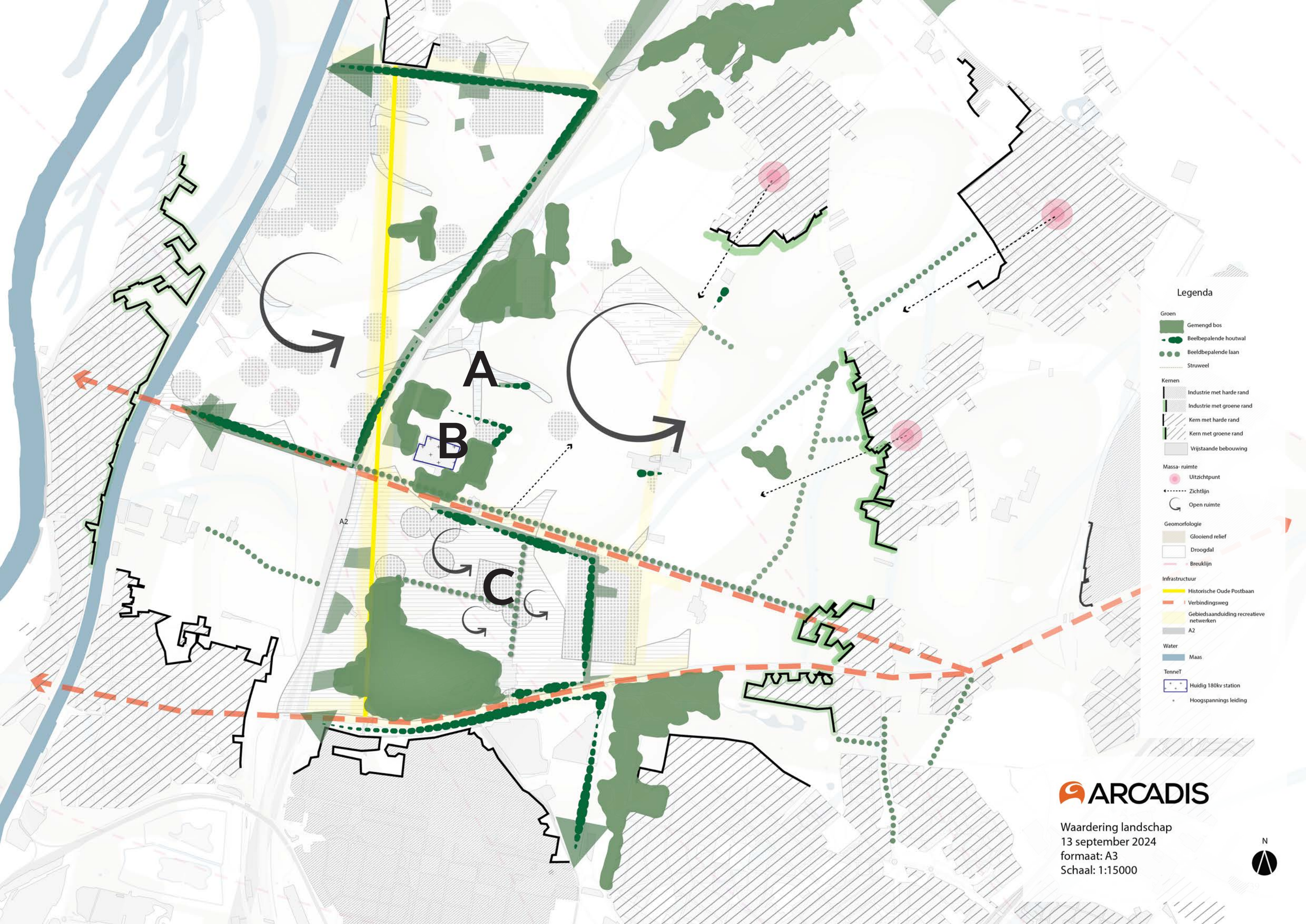
- Het maaiveld is licht glooiend, de hoogteverschillen zijn goed waarneembaar en typeren dit landschap;
- De houtwallen en bosjes rondom het projectgebied omsluiten de ruimte en scheiden het gebied visueel van het omliggende landschap. Het projectgebied is een kamer aan het weidse open landschap van het naastgelegen akkergebied, hier en daar zijn er zichtlijnen die beide projectgebieden visueel met elkaar verbinden;
- De ruimte van dit projectgebied heeft een menselijke schaal;
- De houtwallen en bosjes zijn van groot belang voor beschermde diersoorten in het gebied, zoals de das.
- Nieuwe groenstructuren (jaren 80-90') kennen een rijkere opbouw aan diversiteit in soorten dan de historische lanen (monotoon).

Conclusies projectgebied: zuidelijk perceel, Welschenheuvel

- Het maaiveld is licht glooiend, de hoogteverschillen zijn goed waarneembaar en typeren dit landschap;
- De houtwallen, lanen en het Lexybos hebben ecologische en historische waarde en onttrekken het projectgebied deels aan het zicht;
- De houtwal- en laanstructuur geven het plangebied een menselijke schaal en vormen een formeel raamwerk van de ruimtes rondom;
- De Oude Postbaan en de Bergerweg zijn historische routes in het landschap, die van recreatief belang zijn en begeleid worden door een vrijwaringszone;
- Dit projectgebied ligt aan de rand van industriegebied Chemelot/DSM;

Algemene conclusies:

- Landschappelijke inpassingen van regionaal belang zijn historisch gezien noord-zuid georiënteerd. Gerealiseerde ingrepen die nauw verbonden zijn met de landschappelijke kenmerken en historische waarde zijn west-oost georiënteerd. Hier zien we dan ook de meeste landschappelijke kenmerken optreden; Vanuit recreatief oogpunt (uitloopgebied Sittard en omliggende kerkdorpen) zijn de west-oostelijke verbindingen het meest interessant.
- De schaalverhouding van de TenneT-station inpassing past bij die van de grootschaligere ontwikkelingen (DSM, Julianakanaal, Chemelot, Uitbreiding Sittard). Hierbij dient ook een bijhorende schaalinpassing: geen kneutergroen;
- Bestaande groenstructuren in en rondom het plangebied zijn deels van historische of ruimtelijke waarde, maar zijn vaak niet erg oud. De nieuwere groenstructuren zijn wel diverser in soortenrijkdom dan de historische groenstructuren en daarmee ecologisch waardevol als leefgebied of verbindingzones.
- Houd in het landschapsplan rekening met gevaarlijke leidingen en veiligheidszones.
- De landschappelijke samenhang (ondergrond, occupatie en netwerk) is in de afgelopen jaren sterk afgenomen door de urbanisatie en industriële ontwikkelingen. Het open akkerlandschap en groen in de vorm van bossen, houtwallen en sporadische wegbeplanting vormen nog een aaneengesloten tegenhanger aan het grote verstedelijkte landschapshorizon van de steden en industrie.
- De oorspronkelijke landschappelijke eenheid van het graetheideplateau is aangetast door alle recente ontwikkelingen op het gebied van stedelijke uitbreiding, verandering in grondgebruik, regionale ingrepen ten behoeve van economische voordelen. Het resultaat is dat er ruimtelijk diverse deelgebieden zijn ontstaan met eigen ruimtelijke opbouw en typeringen.

Legenda

- Groen
- Gemengd bos
 - Beelbepalende houtwal
 - Beelbepalende laan
 - Struweel
- Kernen
- Industrie met harde rand
 - Industrie met groene rand
 - Kern met harde rand
 - Kern met groene rand
 - Vrijstaande bebouwing
- Massa-ruimte
- Uitzichtpunt
 - Zichtlijn
 - Open ruimte
- Geomorfologie
- Glooiend relief
 - Droogdal
 - Breuklijn
- Infrastructuur
- Historische Oude Postbaan
 - Verbindingsweg
 - Gebiedsaanduiding recreatieve netwerken
 - A2
- Water
- Maas
- TenneT
- Huidig 180kv station
 - Hoogspannings leiding

ARCADIS

Waardering landschap
13 september 2024
formaat: A3
Schaal: 1:15000

Bronnen

Arcadis, S. (2019). landschapsplan A2 Het Vonderen- Kerensheide.
Amersfoort: Arcadis landschapsarchitectuur en stedenbouw.

Dirk, K., & Arcadis. (2024). Bureauonderzoek Archeologie, Tennet Graetheide.
Arcadis.

Duvekot, N. Z. (2024). Aanvullend onderzoek Das, station Graetheide 150kV
verkavelingswerkzaamheden & uitbreiding 150Kv Stationsterrein. Duvekot.

Historiehuismaasvallei. (2024). Graetheide. Opgehaald van
Historiehuismaasvallei: <https://historiehuismaasvallei.nl/disclaimer>

Kadaster. (sd). Topotijdreis. Opgehaald van Topotijdreis: <https://www.topotijdreis.nl/>

P.Schulpen. (2005). van-karrenspoor-tot-a2. Opgehaald van <https://graetheidecomite.nl/historie-graetheide/102-van-karrenspoor-tot-a2>

Provincie Limburg, S. G. (2019). Landschapsverkenning Graetheideplateau &
Stad-Landzone de Graven.

RAAP. (2023, 03 29). Officiële overheidspublicaties. Opgehaald van
Uitbreiding Brightlands Chemelot Campus Noord - Adviesdocument-1348:
https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/Bijlagen/TerInzageLegging/2024/til-2024-27171/1/bijlage/7895829_1695372371615_RAAPadv_1348_CHENO2_20230329.pdf__Final_A.pdf

RAAP, X. v. (2020, 01 9). RAAP-RAPPORT 4268. Opgehaald van Rijksdienst
voor het cultureel erfgoed: https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Archis3/Zaakdocumenten/458/4588638/afm/34137810-afm-1586439911981-RAAPrap_4268_GEHEE2_20200109.pdf

TenneT. (2024). maasbracht-graetheide-380-kv. Opgehaald van Tennet.
eu: <https://www.tennet.eu/nl/projecten/provincies/limburg/maasbracht-graetheide-380-kv>

Arcadis. [Discover the power of nature](#)

Connect with us

[landscape-architects.nl](#)

ARCADIS Landscape Architecture & Urbanism

[landscape](#)